

Södertörns högskola
Institutionen för ekonomi och företagande
Företagsekonomi
Kandidatuppsats 10 poäng
Handledare: Bengt Lindström och Hans Richter
Vårterminen 2005

södertörns
högskola

UNIVERSITY COLLEGE

Vilka effekter får IFRS 2 på resultat och eget kapital 2004?

– Leder IFRS 2 till ett minskat användande av aktierelaterade
ersättningar?

Författare:

Thomas Harland

Robin Österberg

SAMMANFATTNING

Bakgrund: Den första januari 2005 övergår Sverige till att redovisa enligt IAS/IFRS. IFRS 2 behandlar aktierelaterade ersättningar och innebär att dessa ersättningar skall redovisas som en kostnad i resultaträkningen med eget kapital som motkonto. Reglerna skall appliceras retroaktivt i syfte att skapa ett jämförelse år i redovisningen varför IFRS 2 även får effekter på 2004 års redovisning.

Syfte: Kartlägga de ekonomiska effekterna av IFRS 2 på 2004 års resultat och eget kapital, samt att undersöka hur utvecklingen av nytecknade aktierelaterade ersättningsprogram sett ut sedan 1999. Studien kommer även att undersöka hur utvalda företags inställning till aktierelaterade ersättningsprogram har påverkats till följd av IFRS 2.

Metod: I studien har dels en surveyundersökning av kvantitativ karaktär genomförts för att studera samtliga företag på Stockholmsbörsens A-lista. En fallstudie av kvalitativ karaktär har även genomförts på tre av dessa företag.

Resultat/Analys: 16 av de totalt 53 studerade företagen påverkas ekonomiskt av IFRS 2. Effekterna på resultat, eget kapital och resultat per aktie är både positiva och negativa. En tydlig trend kan urskiljas avseende nytecknandet av ersättningsavtal per år. Trenden ökar fram till 2002 för att sedan minska successivt åren därpå. De företag som ingått i fallstudien har inte förändrat sin inställning till aktierelaterade ersättningar, däremot har två av företagen sett ökade fördelar med aktie- jämfört med optionsprogram.

Slutsatser: Studien visar inte på någon koppling mellan effekterna på resultatet och effekterna på det egna kapitalet i företagen. Däremot framträdde en tydlig koppling mellan storleken på 2004 års resultat och den redovisade effekten i resultaträkningen. IFRS 2 kommer inte att leda till att företagen slutar använda sig av aktierelaterade ersättningar. Det är tydligt att det är färre företag som tecknar nya avtal nu jämfört med 2002. Ingenting tyder dock på att detta skulle beror på IFRS 2 då avtagande i antalet nytecknade avtal startade redan innan IFRS 2 presenterades av IASB. Fallstudien visar att IFRS 2 inte påverkar de studerade företagens intresse att även i fortsättningen använda sig av aktierelaterade ersättningsprogram. De tre företagen i fallstudien upplever sina ekonomiska effekter till följd av IFRS 2 som minimala.

Nyckelord: IFRS 2, Aktierelaterade ersättningar, ekonomiska effekter, optionsprogram, aktieprogram, incitamentsprogram, inställningen till IFRS 2, IFRS.

BEGREPPSFÖRKLARING

FASB	Financial Accounting Standards Board, normgivaren i USA.
G4+1	Informell normgivare. USA, Storbritannien, Kanada, Australien, Nya Zeeland och IASB
Grant date	Tilldelningsdagen, den dagen som optionen börjar gälla.
IAS	International Accounting Standard, IASB:s redovisningsprinciper
IASB	International Accounting Standard Board, internationell normgivare inom redovisning.
IFRS	International Financial Reporting Standard, IASB:s namn på nya redovisningsregler från och med 2005.
IFRS 1	International Financial Reporting Standard 1, övergångsregler till IASB: regelverk.
IFRS 2	International Financial Reporting Standard 2, aktierelaterade ersättningar.
SAR	Stock Appreciation Right
S&P-500	Ett index som består av 500 ledande och representativa bolag på den amerikanska aktiemarknaden.
US GAAP	United States Generally Accepted Accounting Principles, USA:s redovisningsregler.
Vesting date	Förfallodagen, den dagen då optionstiden går ut.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning

Begreppsförklaring

Innehållsförteckning

1. INTRODUKTION.....	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Problemformulering	4
1.3 Syfte	4
1.4 Avgränsningar	4
2. METOD.....	6
2.1 Forsknings strategier	6
2.2 Angreppssätt.....	6
2.3 Datainsamlingsmetod	7
2.4 Validitet och reliabilitet.....	7
2.5 Alternativa metoder.....	8
2.6 Kritisk granskning av vald metod	8
3. TEORI.....	10
3.1 Redovisningsteori.....	10
3.2 Inledning till IFRS.....	13
3.3 IFRS 1	13
3.4 IFRS 2	14
3.5 Olika typer av aktierelaterade ersättningar.....	17
3.6 Värdering av optioner.....	18
3.7 Tidigare forskning	18
4. EGEN UNDERSÖKNING	21
4.1 Undersökning av finansiella rapporter	21
4.2 Intervjuundersökningen.....	22
4.3 Resultat.....	22
4.3.1 Resultat av undersökningen av finansiella rapporter	22
4.3.1.1 Genomgång av de 16 företagen.....	23
4.3.1.2 Effekterna på de 16 företagens resultat och eget kapital.....	28

4.3.1.3 Nytecknandet av aktierelaterade ersättningsprogram	29
4.3.2 Resultat intervjuundersökningen.....	29
5. ANALYS	34
5.1 Analys av undersökningen av finansiella rapporter	34
5.2 Analys av intervjuundersökningen.....	36
5.3 Slutsatser	37
5.4 Förslag på framtida forskning	38
6. AVSLUTANDE DISKUSSION.....	39
6.1 Kritisk granskning	40
7. KÄLLFÖRTECKNING	41
7.1 Litteraturreferenser	41
7.2 Finansiella rapporter:.....	42
7.3 Ämnesrelaterad litteratur:.....	42
7.4 Elektroniska källor:	43
Tabell 1. De ekonomiska effekterna av IFRS 2 på resultatet.....	28
Tabell 2. De ekonomiska effekterna av IFRS 2 på eget kapital.....	28
Tabell 3. Antal företag som tecknat nya aktierelaterade ersättningsprogram 1999-2005.....	29

BILAGOR

Intervjuformulär

Intervju med Gambro, telefonintervju

Intervju med Gambro, mailintervju

Intervju med WM-data, telefonintervju

Intervju med Ericsson, mailintervju

Lista på företag som inte påverkas av IFRS 2

1. INTRODUKTION

1.1 Bakgrund

Under många år har Svenska företag använt sig av olika typer av aktierelaterade ersättningar till sina anställda, vilket innefattar personalkonvertibler, teckningsoptioner, köpoptioner, personaloptioner och syntetiska optioner.

Den viktigaste resursen i dagens företag är i många fall personalen. Rekrytera, utveckla och behålla kompetenta medarbetare har därför blivit en viktig strategisk fråga för fler och fler företag. Aktierelaterade ersättningar har i dessa företag införts för att locka, motivera och behålla personal.¹ Ersättningarna har ansetts vara ett prestationshöjande belöningsinstrument och genom att ge ut dem till sina anställda skapas ett särskilt intresse hos den anställde att höja företagets värde, vilket i sin tur avspeglas i aktiekursen. När det gäller personaloptioner förlorar en anställd som lämnar företaget före utgången av intjänandeperioden sin rätt att utnyttja optionen, då det inte går att handla med den.²

1998 förändrades den skatterättsliga synen på personaloptioner bland annat i Sverige. Då optionerna inte går att handla med kan de heller inte betraktas som värdepapper, och om de inte uppfyller kriteriet för värdepapper är de att betrakta som inkomst av tjänst. Konsekvensen av detta blir att företagen tvingas betala sociala avgifter då personaloptionerna utnyttjas. Förändringarna gällande den skatterättsliga synen på personaloptioner gällde inte bara Sverige, utan även i andra länder. Men de ekonomiska effekterna blev inte lika stora som i Sverige, i USA blev resultatet bara oväsentliga kostnader. Medan sociala avgifter inte behövdes betalas alls i andra vissa länder.

Storleken på de sociala avgifterna som företagen behövde betala var beroende av hur mycket den tilldelade tjänade på sina personaloptioner. Svenska företag försökte undvika dessa kostnader på olika sätt och resultatet blev olika typer av säkringsavtal, eller swap-avtal. De två olika alternativ som finns för att säkra sig mot sociala avgifter i resultatet är att antingen säkra programmen via finansiella institutioner eller via upprättandet av en stiftelse.

---

¹ Hansson, E. (2001), "Optionsprogram för anställda – En studie av svenska börsföretag." s. 1

² Europiska kommissionen (2003), "Personaloptioner; Den rättsliga och administrativa ramen"

Säkring via finansiella institutioner går ut på att företaget tecknar ett avtal med en finansiell institution, ofta en bank. Denna bank förvärvar ett antal aktier i företaget som motsvarar antalet utställda optioner, med tillägg för så många optioner som krävs för att täcka de sociala avgifterna. Motprestationen från företagets sida är att de tar ett lån i banken som motsvarar värdet av de från bankens sida förvärvade optionerna. Kostnaden för företaget blir bankens risk, låneräntan. Om nu aktiekursen stiger ökar även värdet på optionerna med lika mycket. Genom att sälja ett extra antal optioner utöver antalet som omfattas av optionsprogrammen erhålls likvida medel som kan matcha de sociala avgifterna som skattereglerna ger upphov till. Sociala avgifter uppkommer således vid inlösningsen men de kompenseras av vinsten på de extra optioner som företaget har tecknat.

Samma typ av säkringar kan man hitta på syntetiska optioner där tillvägagångssättet är liknade. Genom att köpa och senare sälja aktier i det egna företaget till ett högre pris, skapas medel som kan användas för kvittning mot företagets åtaganden mot de tilldelade.

Säkringar via stiftelser skiljer sig från säkringar via finansiella institutioner genom att de inte ger upphov till några sociala avgifter alls i koncernens redovisning. Detta är möjligt genom att man bildar en stiftelse som inte formellt innefattas i koncernen. På så sätt slipper företaget de sociala avgifterna i koncernens redovisning. Finansieringen av stiftelsen görs av företaget men företaget är inte formellt inblandat i utställandet av personaloptionerna.

I juli 2001 började IASB arbeta med ett projekt för kostnadsaktivering av aktierelaterade ersättningar. Senare samma år diskuterades även ämnet i G4+1 gruppen, varpå ett utkast presenterades i november 2002. Den 19 februari 2004 offentliggjorde sedan IASB de nya reglerna för aktierelaterade ersättningar, IFRS 2. Regeln innebär att aktierelaterade ersättningar skall hanteras som en kostnad i resultaträkningen med eget kapital som motkonto. Kostnaden skall värderas till verkligt värde vid emitteringstidpunkten och periodiseras över intjänandeperioden. De nya reglerna för redovisningen av dessa ersättningar trädde i kraft i Sverige den 1 januari 2005 i och med övergången till IAS/IFRS.

Beslutet om att aktierelaterade ersättningar ska kostnadsföras har långtifrån varit en självklarhet. De senaste åren har det pågått en debatt om huruvida aktierelaterade ersättningsprogram bör redovisas som en kostnad i redovisningen eller inte. Ett av de argument som förts fram för en kostnadsaktivering är att det leder till en bättre och mer

rättvisande bild av förbrukade resurser i företaget, och att omfattningen av programmen är för stora för att inte tas med i redovisningen. Ett annat argument för att kostnadsföra aktierelaterade ersättningar är för att undvika fler redovisningsskandaler. ”Om företaget måste köpa utelöpande aktier på marknaden till en högre kurs än den lösenkurs arbetstagaren som utnyttjar sina optioner betalar är skillnaden helt klart en kostnad som måste tas upp”³. Motargument till aktiveringen har förts fram av ”The European Stock Option Coalition” som menat att de beräkningar som aktiveringen utgår ifrån är så pass subjektiva att kostnaden kan variera med över 100 procent. Andra har även menat att om kursen sjunker och programmen blir värdelösa har en kostnad redan belastat resultatet varje år under programmets löptid, något som i sig kan ses som en missvisande bild av förbrukade resurser. En annan anledning till varför en del menar att ersättningsprogrammen inte bör kostnadsföras är för att dessa ersättningar aldrig genererar något kassaflöde. Resultatet per aktie påverkas dubbelt dels genom att resultatet minskar och dels genom att det blir fler aktier som ska dela på resultatet vilket sänker utdelningen per aktie. Det har även påståtts att intresset för att genomföra optionsavtal kommer att minska och att detta kommer att leda till sämre resultat till följd av lägre motivation i företagen.

En liknade debatt har även pågått i USA där ersättningsavtalen är mer omfattande än i Sverige. FASB som är den amerikanska normgivaren försökte redan 1995 införa en rekommendation om kostnadsföring av aktierelaterade ersättningar, men FASB misslyckades. Även om de amerikanska företagen inte behövde redovisa optionskostnader i resultaträkningen var de tvungna att ge motsvarande information vid sidan av i redovisningen. Det finns fortfarande ett stort motstånd mot kostnadsföring av optionsprogram i USA idag. En aktiv lobbyingverksamhet mot att kostnadsföring införs pågår i Washington, detta trots att hälften av S&P-500 företagen redan gått över till att kostnadsföra sina optionsprogram.⁴ En av de främsta orsakerna till denna frivilliga kostnadsaktivering är att företagen vill öka investerarnas förtroende för företaget och vinstredovisningen.⁵

I december 2004 offentliggjordes SFAS 123R, Share Based Payment av FASB. Regeln ska tillämpas på finansiella rapporter från och med den 15 juni 2005, och är FASBs motsvarighet till IFRS 2. IASB och FASB väljer alltså att gå åt samma håll när det gäller synen och

---

³ Europiska kommissionen (2003), ”Personaloptioner; Den rättsliga och administrativa ramen”

⁴ Rundfelt, R. (2004), ”Vad händer i USA?”. Balans 3/2004

⁵ Robinson, D. et al (2004), ”Discretion in Financial Reporting”

behandlingen av aktierelaterade ersättningar. Debatten i USA har inte bara handlat om huruvida kostnader bör aktiveras eller inte. I en rapport publicerad i tidskriften Accounting Horizon framförs kritik mot att optionskostnaderna skall dras mot eget kapital. Rapporten kommer fram till att om optionerna istället hanteras som skulder ger det en bättre bild av företagets ställning.⁶

Övergången till IASB:s regelverk med IAS/IFRS behandlas i en särskilt utgiven regel, IFRS 1. De svenska företagen ska göra omräkningar på den ingående och utgående balansen för 2004. Omräkningarna ska följa IAS/IFRS reglerna i syfte att upprätta ett jämförelse år och förbereda företagen för den verkliga övergången från och med 2005. De krav som ställs på upplysningar på effekten på byte av redovisningsprinciper i IAS 8 (RR 5) behöver inte lämnas. IFRS 1 kan sägas ta över dessa regler.⁷

1.2 Problemformulering

Vilka blir de ekonomiska effekterna på 2004 års resultat och eget kapital till följd av införandet av IFRS 2? Hur många aktierelaterade ersättningsprogram har tecknats per år sedan 1999? Kommer företag att ändra sin inställning till aktierelaterade ersättningar nu när IFRS 2 reglerna träder ikraft 2005?

1.3 Syfte

Att kartlägga de ekonomiska effekterna av IFRS 2 på 2004 års resultat och eget kapital, samt undersöka hur utvecklingen av nytecknade aktierelaterade ersättningsprogram sett ut sedan 1999. Studien kommer även att undersöka hur utvalda företags inställning till aktierelaterade ersättningsprogram har påverkats till följd av IFRS 2.

1.4 Avgränsningar

Undersökningen av finansiella rapporter avgränsar sig till att studera alla företag på Stockholmsbörsens A-lista. Några av A-listans företag påverkas inte av övergången till IAS/IFRS. Autoliv och ABB följer de amerikanska redovisningsreglerna US GAAP och innefattas därför inte i studien.

---

⁶ Kirschenheiter, M. et al (2004), "Accounting for Employee Stock Options"

⁷ Ernest and Young, (2004), "IFRS 1 guide"

Information om aktierelaterade ersättningsavtal tecknade före 1999 har endast funnits i ett fåtal företag varför studien över nytecknade avtal startar från och med detta år.

Intervjuundersökningen avgränsas till de företag som får ekonomiska effekter till följd av IFRS 2. Ur denna grupp har tre företag studerats. De övriga tretton företagen som påverkas av IFRS 2 har inte velat eller inte kunnat delta i undersökningen av olika orsaker.

2. METOD

2.1 Forsknings strategier

Det finns två olika forskningsstrategier att tillämpa vid forskningsstudier, antingen surveyundersökningar eller fallstudier. Surveyundersökningar passar bäst för studier med en bred och omfattande täckning.⁸ Då studien bygger på kvantitativ data från ett stort antal företag har denna forskningsstrategi använts. Fallstudier riktar in sig på en specifik undersökningsenhet i syfte att få en djupgående förståelse för det särskilda fallet. Denna forskningsstrategi är i linje med uppsatsens syfte att ta reda på hur företagens inställning påverkas. För att på ett så korrekt sätt som möjligt kunna besvara vårt syfte används både surveyundersökning och fallstudie.

2.2 Angreppssätt

Det finns två olika typer av angreppssätt att tillgå i forskningssammanhang, kvantitativt och kvalitativt. Den kvantitativa ansatsen bygger på hårddata och är mer formaliserad. Den lämpar sig bäst då en så god beskrivning av verkligheten som möjligt eftersträvas. Fördelarna med kvantitativa undersökningar är att trovärdigheten ökar och analysen blir enklare att utföra då stora volymer kvantitativ data redan finns. Den kvalitativa ansatsen bygger på mjukdata och används då man vill få förståelse för och försöker fånga in helhetsbilden av verkligheten. Om få undersökningsobjekt används och dessa undersöks på djupet med hjälp av till exempel intervjuer, är en kvalitativ metod att föredra.⁹ Fördelen med den kvalitativa ansatsen är att datamaterialet är mer djupgående. Nackdelen med metoden är svårigheten att dra generaliserande slutsatser eftersom undersökningen omfattar ett fåtal enheter.

Undersökningen bygger på båda dessa angreppssätt. Den kvantitativa angreppssättet kommer att tillämpas för att besvara hur de ekonomiska effekterna ser ut i samtliga företag på A-listan. Den kommer också att användas för att få svar på hur många företag som valt att teckna nya avtal varje år sedan 1999. Anledningen till att detta angreppssätt valts är för att svar på dessa frågor finns i olika typer av finansiella rapporter, det vill säga stora mängder data och många studieobjekt. I den här studien lämpar sig ett kvalitativt angreppssätt för att kunna besvara om företags inställning till aktierelaterade ersättningar har påverkats till följd av IFRS 2. Detta för

---

⁸ Denscombe, M (2000), "Forskningshandboken."

⁹ Denscombe, M (2000), "Forskningshandboken."

att förståelsen och möjligheten att kunna beskriva företagens inställning blir större genom en djupare analys av det specifika fallet.

2.3 Datainsamlingsmetod

Det finns fyra olika datainsamlingsmetoder; frågeformulär, intervjuer, observation och skriftliga källor. De metoder som använd i den här uppsatsen är skriftliga källor och intervjuer.

Skriftliga källor består bland annat av böcker, tidskrifter, rapporter och Internet. En av de viktigaste fördelarna med skriftliga källor är att de ger tillgång till redan bearbetat material. En nackdel är däremot att det ofta rör sig om sekundär data, som inte producerats i undersökningens specifika syfte. I den här studien omfattas de skriftliga källorna både av primärdata i form av särskilda IFRS rapporter, och sekundärdata i form av årsredovisningar och delårsrapporter. Sekundärdata har även använts i form av böcker och andra typer av rapporter för att gå igenom tidigare forskning och få kunskap om det berörda ämnet.

De intervjuformer som används i intervjuundersökningen är telefonintervjuer och mailintervjuer. Det finns olika typer av intervjuer som speglar olika nivåer av strukturering. I uppsatsen genomförs semistrukturerade intervjuer, med strukturerade frågor och öppna svar. Med det menas att frågorna är bestämda på förhand men inte svaren, den intervjuade ges möjligheter att utveckla sina svar och synpunkter utifrån frågorna. Anledningen till att uppsatsen bygger på dessa två intervjuformer och inte intervjuer på plats, är att vi inte kunnat få några sådana intervjuer på grund av tids och resursbrist hos företagen. Då intervjuerna är byggda på tydliga frågor som fordrat korta konkreta svar, har de även kunnat besvaras på ett bra sätt via mail och telefon, något som varit mer passande och effektivt utifrån företagets perspektiv.

2.4 Validitet och reliabilitet

Validitet innebär i stort att data och metoder reflekterar sanningen och verkligheten samt täcker de avgörande frågorna som presenteras i undersökningen. Med god validitet menas att forskarna undersöker det som avses att undersökas och verkligen kartlägger det som angetts i syftet.¹⁰ Uppsatsen uppfyller kravet på en tydlig koppling mellan syfte, metod, resultat och

---

¹⁰ Denscombe, M (2000), "Forskningshandboken."

slutsatser. Den bygger till största del på tillförlitlig data bestående av finansiella rapporter och kan därför sägas uppnå god validitet.

Reliabilitet handlar om studiens tillförlitlighet och om undersökningen genomförts på ett pålitligt sätt. En hög tillförlitlighet innebär att mätinstrumentet ger samma data gång efter gång, och att eventuella variationer i resultaten helt och hållet beror på variationer i mätobjektet.¹¹ Uppsatsen bygger på tillförlitlig data i form av företagens finansiella rapporter. Intervjuerna som ligger till grund för intervjuundersökningen har genomförts med insatta och kunniga personer i det studerade området.

2.5 Alternativa metoder

Frågeställningen som rör intervjuundersökningen hade kunnat genomföras med en kvantitativ forskningsmetod i form av en enkätundersökning. Istället för att avgränsa undersökningen till en mindre grupp företag hade studie kunnat genomföras på hela A-listan. Generella slutsatser hade då kunnat dras om hur inställning till aktierelaterade ersättningar påverkas av de nya IFRS 2 reglerna. En sådan undersökning hade dock varit alltför tidskrävande med hänsyn till att uppsatsen även består av en studie av de ekonomiska effekterna på företagen. Svarsfrekvensen hade dessutom troligtvis blivit för liten och bortfallet för stort för att generella och tillförlitliga slutsatser för den studerade populationen hade kunnat dras, varpå validiteten hade blivit lidande.

En komplettering till intervjuundersökningen i uppsatsen hade kunnat inkludera några företag som valt att inte teckna nya avtal de senaste åren, för att se vilka motiv och orsaker som låg till grund för besluten om att inte teckna nya avtal dessa år.

2.6 Kritisk granskning av vald metod

Intervjuundersökningen hade kunnat omfattas av en större population. Detta var avsikten från början men antalet företag som ville eller kunde ställa upp var inte fler än de tre som studerats.

---

¹¹ Denscombe, M (2000), "Forskningshandboken."

Anledningen till att vi inte har genomfört några intervjuer på plats är att inga företag har kunnat ställa upp på detta på grund av tids- och resursbrist. Därför är de genomförda intervjuformerna de bästa som varit möjliga att genomföra.

3. TEORI

3.1 Redovisningsteori

En av redovisningens viktigaste uppgifter är att ge en så bra bild av ett företags ställning som möjligt, man talar om en rättvisande samt rätt och riktigt bild av ett företags verksamhet. Men begrepp som rättvisande bild och rätt och riktigt är svårdefinierade. För vem, och hur är det rättvisande? Vad är rätt och riktigt?

Synen på vad som ger en så korrekt bild av ett företags verksamhet som möjligt bygger på olika värderingar. Dessa värderingar har givits uttryck i olika redovisningsprinciper och olika former av normer och praxis. Praxis kan sammanfattas som ett vedertaget accepterat sätt att redovisa bland en stor del av de redovisningsskyldiga. Normer och regler har för avsikt att antingen standardisera eller förbättra praxis. Det vill säga för att skapa en enhetlig praxis där värderingar om hur man bör göra och vad som är rätt går isär, eller utifrån rådande praxis bilda normer. Dessa normer formuleras sedan i form av regler och rekommendationer. Redovisningsprinciperna kan beskrivas som övergripande normer i enlighet med vilka den övriga normgivningen utformas, hanteras och regleras.

Den modern redovisningen har sin grund i kapitalismens genombrott som gett upphov till en kombination av kapitalansamling och vinstintresse. Värderingsproblem uppstod när det blev nödvändigt att kunna beräkna hur stor del av vinsten i en verksamhet som kunde delas ut till investerarna utan att bolagets fortlevnad äventyrades. Det är omöjligt att beräkna ett exakt resultat för en kortare period i ett företag som förväntas fortleva. Detta för att tillgångarnas värde bygger på framtida förväntningar och om framtiden kan vi bara göra kvalificerade gissningar. För att få fram ett företags sanna resultat måste man därför titta på hela dess livslängd. Men då företag antas fortleva utan en bestämd begränsning i tiden blir det samtidigt en praktisk nödvändighet för utdelningsbeslut, styrning och beskattning att ta fram periodresultat. När någonting inte med exakthet kan fastställas uppstår det olika uppfattningar om hur resultatmättnings- och balansvärderingsfrågor bör hanteras¹².

Detta är förklaringen till att det finns flera olika sätt att hantera redovisning på i olika länder, och att reglerna för och synen på redovisningen skiljer sig åt såväl inom som länderna

---

¹² Artsberg, K. (2003), "Redovisningsteori"

emellan. Oenigheten har gett upphov till olika principer för och bilder av redovisningen. Redovisningsprinciperna bygger på grundläggande värderingar som verifierbarhet, objektivitet och tillförlitlighet. Fortlevnadsprincipen går ut på att redovisningen ska utformas som om det antas att företaget kommer att fortsätta med sin verksamhet i evig tid. En annan princip är jämförbarhetsprincipen som syftar till att redovisningen ska upprättas på ett speciellt sätt så att den är jämförbar över tiden och mellan företag, samt att den tillämpas på samma sätt från år till år och företag emellan. Försiktighetsprincipen innebär att man hellre ska kostnadsföra en utgift än bokföra en intäkt, i alla fall om det råder osäkerhet. En kostnad ska redovisas när det befaras att den kommer att inträffa, medan en intäkt inte ska redovisas förrän den är realiserad. Denna princip står i kontrast med matchningsprincipen som säger att en kostnad som uppstått för att erhålla en intäkt ska redovisas i samma period som intäkten, inte före som försiktighetsprincipen antyder. Matchningsprincipen kan därför kopplas till synen på att verkliga värden skall redovisas i företaget och inte underskattade värden. Detta kan kopplas till olika skolbildningar inom redovisningsteorin och det talas då främst om den kontinentala kontra den anglosaxiska synen på redovisning, som påverkar normbildningen olika i de respektive inriktningarna. Dessa skolbildningar utgör bara en grov indelning mellan två huvudinriktningar som kan kopplas till bland annat matchnings och försiktighetsprincipen. Vilken grad dessa ger uttryck för i gruppernas respektive länder varierar, varför normer och reglerna inom skolarnas olika länder skiljer sig åt.

Den kontinentala skolan representeras av länder som Tyskland, Japan, Frankrike och Sverige. Tyngdpunkten ligger på försiktighet och försiktighetsprincipen. Redovisningens riktning syftar till att ge information till långivare snarare än till kapitalmarknaden, den blir därför mer balansräkningsinriktad än resultaträkningsinriktad. Finansieringen sker via skulder i form av lån i högre utsträckning än via aktiekapital. Det egna kapitalet och soliditeten är därför lägre än inom den anglosaxiska gruppen. I de länder som tillhör denna inriktning finns en tydlig koppling mellan redovisningssystemet och skatteberäkningen.

Den anglosaxiska skolan består bland annat av USA, Storbritannien, Holland och den internationella normgivaren IASB. Då IASB tillhör denna skola gäller detta även de länder som följer dess regelverk. Tanken är här att redovisningen främst skall verka som information till kapitalmarkanden då finansieringen sker via aktiekapital i större utsträckning än i den kontinentala skolan. Den är resultaträkningsinriktad och bygger på verkliga värden snarare än

på försiktighetsprincipen. Matchningsprincipen kan här sägas vara överordnad försiktighetsprincipen.

Som man kan se i de båda skolbildningarna ovan finns det länder och grupper som har olika syn på redovisningens syfte och form vilket resulterar i olika normer och regler för vad som är en rättvisande och riktig redovisning.

EU:s beslut om att alla medlemsländer i unionen ska redovisa enligt IASB:s regelverk är i syfte att få till stånd en harmonisering och standardisering för att få liknande villkor och förutsättningar för företag som konkurrera om kapital. Övergången till IAS/IFRS är ett viktigt steg i EU:s strävan efter en enhetlig kapitalmarknad inom unionen.¹³ Med samma redovisningsregler förbättras jämförbarheten mellan de berörda företagen och spelreglerna blir därmed lika utifrån ett redovisningsperspektiv. Övergången till IAS/IFRS är för Sveriges del ett steg över till den anglosaxiska skolan, med mer fokus på information till kapitalmarknaden än till långivare. Redovisningen blir mer inriktad mot verkliga värden än försiktighet. Sveriges tidigare normgivare Redovisningsrådet har under senare år anpassat sina regler mot att alltmer efterlikna IASB:s IAS regler, därför blir steget över till den anglosaxiska skolan bara ytterligare ett steg i en redan tidigare påbörjade riktningssändring.

IASB:s nya regel IFRS 2 innebär att aktierelaterade ersättningar skall kostnadsföras. Det har tidigare inte funnits några svenska eller internationella regler om hur aktierelaterade ersättningar till anställda ska redovisas i resultat- och balansräkningen.¹⁴ Det finns som på de allra flesta områden delade meningar om huruvida det är bra eller dåligt att kostnadsföra aktierelaterade ersättningar. Kopplat till redovisningsteori är IFRS 2 normativ till sin karaktär då den syftar till att förbättra något som ses som ett problem. Förespråkarna för aktiveringen av kostnaderna hävdar att en mer rättvisande bild av förbrukade resurser uppnås i företagen, då kostnader som är hänförliga till transaktioner rörande aktierelaterade ersättningar återspeglas i företagets resultaträkning och finansiella ställning.¹⁵ Kostnadsföringen ligger även i linje med matchningsprincipen då kostnaderna periodiseras över ersättningarnas löptid.

---

¹³ Erdman, S. Et al (2003), "Övergången till IAS/IFRS"

¹⁴ Ernest and Young (2004), "IFRS 2 guide"

¹⁵ EU:s webbplats (2004), "International Financial Reporting Standard 2"

3.2 Inledning till IFRS

Enligt EU:s IAS-förordningar är alla europeiska koncerner som har aktier eller skuldbrev noterade på en reglerad marknad skyldiga att från och med 2005 upprätta sin koncernredovisning enligt internationella redovisningsstandarder (IAS), numera betecknade IFRS.¹⁶

3.3 IFRS 1

IFRS 1 reglerar hur företag som för första gången upprättar en fullständig koncernredovisning enligt IAS/IFRS ska hantera övergången till de nya reglerna. IFRS 1 ställer krav på att alla IFRS regler som gäller för 2005 ska tillämpas retroaktivt, med några undantag. Jämförelseåret behöver inte upprättas i enlighet med IAS 32, IAS 39, IFRS 2 och IFRS 4. Företag som övergår till att redovisa enligt IAS/IFRS från och med 2005, måste därför upprätta en så kallad IFRS anpassad redovisning för 2004. Öppningsbalans den 1 januari 2004 och den utgående balansen 2004 skall vara anpassad till de nya reglerna. IFRS 1 ersätter de övergångsregler som finns i de enskilda standarderna.

Om det görs justeringar i balansräkningen på grund av att tidigare tillämpade redovisningsprinciper avvikit från IFRS ska dessa justeringar redovisas direkt mot eget kapital i öppningsbalansen. Det ska ske på raden: effekt av byte av redovisningsprincip.

Företag ska förklara hur övergången från tidigare tillämpade redovisningsprinciper till IFRS har påverkat företagets ställning, resultat och kassaflöden. Syftet är att läsaren av de finansiella rapporterna ska förstå effekten av väsentliga ändringar.

Enligt IFRS 1 bör alla företag redogöra för effekterna av IFRS 2 i sina årsredovisningar för 2004. Det finns rätt till undantag enligt IFRS 1 men Stockholmsbörsen gav i november 2004 ut en rekommendation om att lämna information om de mest väsentliga effekterna av övergången till IFRS i bokslutskommunikén och årsredovisningen 2004.¹⁷

---

¹⁶ Ernest and Young (2004), "IFRS 2 guide"

¹⁷ OMX (2004), "Årsredovisning 2004"

3.4 IFRS 2

Den 19 februari 2004 offentliggjorde IASB, den nya IFRS 2: aktierelaterade ersättningar¹⁸. Regeln ska tillämpas på rapporter från och med den 1 januari 2005. Alla ersättningsavtal tecknade efter den 7 november 2002 berörs av reglerna. Avtal tecknade tidigare behöver inte redovisas enligt den nya standarden.

Redovisningsrådets rekommendationer överrensstämmer på de flesta punkter med IASB:s regler. IFRS 2 påverkar övergången till IAS/IFRS i större utsträckning än befintliga IAS-regler då det inte finns någon rekommendation från Redovisningsrådet som behandlar detta område sedan tidigare.¹⁹

Hur redovisningen av aktierelaterade ersättningar praktiskt skall gå till beror på vilken typ av ersättningsavtal företagen har. IFRS 2 delar in dessa olika ersättningsprogram i två kategorier, ersättningar som regleras med egetkapitalinstrument och ersättningar som regleras med kontanter.

Ersättningar som regleras med egetkapitalinstrument

Under denna kategori placeras bland annat personaloptioner, köpoptioner och teckningsoptioner som betalas med egetkapitalinstrument i form av optioner och aktier. Verkligt värde av dessa ersättningar ska redovisas i resultaträkningen med eget kapital som motkonto i balansräkningen. Detta verkliga värde ska beräknas den dag då avtalet tecknas "grant date" med hjälp av en värderingsmodell, exempelvis Black & Scholes eller Binomialmodellen. Den kostnad som framräknats skall sedan fördelas över ersättningsens löptid från "grant date", då den tecknas, till dess att den förfaller, "vesting date".

Redovisningen av dessa ersättningsavtal berörs av olika intjäningsvillkor som är kopplade till avtalens utformning. Ett av de vanligaste förekommande villkoren i ersättningsavtal är kravet på fortsatt anställning. Vid beräkningar av ersättningarnas värde får företaget enligt detta villkor minska det totala antalet optioner som ställts ut, med det antal optioner som motsvarar företagets bedömning av personalomsättningen. Kostnaden, utöver kostnaden för förväntad avgång, för anställda som slutat under perioden ska återföras och reducera den totala kostnaden för optionsprogrammet. Dessa omräkningar och justeringar skall ske årligen under

---

¹⁸ Schön, S. (2004), "IFRS 2 ny standard om redovisningen av aktierelaterade ersättningar"

¹⁹ Ernest and Young (2004), "IFRS 1 guide"

löptiden. Liknade regler gäller för ersättningsavtalsavtal som innehåller ett eller flera prestationsbaserade villkor som till exempel att resultat per aktie ska överstiga en viss nivå, eller att försäljningen ska öka med en viss procentsats. Företaget måste här göra en bedömning av sannolikheten att villkoren uppfylls och redovisa kostnaden med hänsyn till detta. Ersättningsavtalen kan också innehålla marknadsvillkor, med detta menas att intjänandet beror på någon faktor som är relaterad till priset på den underliggande aktien, till exempel att börskursen en viss dag ska överstiga en viss nivå. Marknadsvillkor påverkar inte det slutgiltigt kostnadsförda beloppet, det innebär att även om villkoret inte uppfylls kommer resultateffekten inte att återföras. När företag överväger att säga upp eller ändra villkoren i optionsavtalen får detta effekter på den tidigare redovisningen av dessa ersättningsavtal. Optioner som företaget säger upp ska behandlas som om de hade intjänats. Med detta menas att de kostnader som ännu inte redovisats i resultaträkningen ska redovisas i sin helhet vid uppsägningen. Om en ersättning redan är betald till den anställde vid uppsägningen av optionsavtalet ska kontantbeloppet redovisas direkt mot det egna kapitalet. En eventuellt resterande del som inte betalats men som överstiger det verkliga värdet på optionen som skall redovisas i resultaträkningen som en kostnad. Om företaget väljer att sänka lösenpriset på optionen medför det att verkligt värde på optionen ökar. Detta för att skillnaden mellan lösenpriset och aktiekursen nu ökar. Skillnaden mellan verkligt värde på den nyprissatta optionen och verkligt värde på den ursprungliga optionen ska belasta resultaträkningen över den resterande intjänandeperioden. Om företaget däremot förändrar villkoren så att optionens värde reduceras, genom att till exempel öka lösenpriset, påverkas inte redovisningen. Kostnaden i resultaträkningen baseras ändå på verkligt värde vid "grant date".²⁰

Ersättningar som regleras med kontanter

Den vanligaste typen av kontantreglerade ersättningar är syntetiska optioner. Kostnaden bestäms av värdet på ett underliggande egetkapitalinstrument. Skillnaden mellan dessa ersättningar och de som styrs med egetkapitalinstrument är att dessa inte ger optionsinnehavaren någon rätt att vid en framtida tidpunkt förvärva en aktie. I stället ger de innehavaren rätten att erhålla ett kontant belopp vars storlek motsvaras av skillnaden mellan aktiekursen vid "grant date" och "vesting date". För dessa typer av aktierelaterade ersättningar ska företaget beräkna det verkliga värdet av den anställdes tjänster vid "grant date" och redovisa detta som en personalkostnad med tillkommande sociala avgifter. Motsvarande

---

²⁰ Ernest and Young (2004), "IFRS 2 guide"

belopp redovisas sedan som en avsättning i balansräkningen. Det verkliga värdet periodiseras över den totala intjänandeperioden. Värdet på ersättningar ska beräknas vid varje rapporttillfälle och om värdet har förändrats ska effekten föras över resultaträkningen. Om den anställde däremot får rätt till de aktierelaterade ersättningarna utan några intjäningsvillkor ska det verkliga värdet belasta resultaträkningen som en kostnad omedelbart.²¹

Övrig information om IFRS 2

Utöver kostnadsföringen av egetkapitalinstrument och kontantinstrument ska företag upplysa om karaktären och omfattningen av sina aktierelaterade ersättningsprogram i redovisningen. Upplysningen skall omfatta en beskrivning av varje aktierelaterat program. I beskrivningen skall företaget ha med följande information: antal aktieoptioner vilket skall inkludera utestående optioner vid början av perioden samt avtalade, förfallna, lösta och utestående optioner vid slutet av den redovisade perioden. För inlösta aktieoptioner ska företaget ange det vägda genomsnittliga aktiepriset vid förfallotidpunkten. Ett annat viktigt upplysningskrav är hur det verkliga värdet har beräknats för aktieoptionerna. Kravet innefattar en beskrivning av den valda optionsprismodellen samt övriga förutsättningar som har använts vid beräkningen av värdet.

IFRS 2 ska inte bara tillämpas vid ersättning till anställda utan även när företag köper varor och tjänster från sina leverantörer och betalar med aktierelaterade instrument. Men ersättningsprogram där den anställde betalar marknadspris för det aktierelaterade instrumentet behandlas inte i IFRS 2. Inte heller företagsförvärv som sker genom apportemission behandlas.

Marknadspriser på aktieoptioner som ställs ut till anställda finns oftast inte tillgå så företagen får använda sig av någon optionsvärderingsmodell för att beräkna det verkliga värdet. IFRS 2 föreskriver inte någon specifik optionsvärderingsmodell men namnger Black & Scholes som en tänkbar modell.

IFRS 2 saknar regler om säkringsredovisning. För företag som tillämpar IASB:s standarder finns regler om säkringsredovisning i IAS 39, Financial Instruments: Recognition and Measurement.

---

²¹ Ernest and Young (2004), "IFRS 2 guide"

IFRS 2 är en ny standard, som börjat gälla från och med 2005. Det är således ny även för företag som redan tidigare redovisat enligt IASBs regelverk. Då dessa företag inte berörs av IFRS 1, som behandlar övergången till IASB från någon annan normgivare, måste dessa företag följa de övergångsregler som gäller för IFRS 2. Övergångsreglerna innebär att företagen som tillämpar IFRS 2 för första gången 2005 måste göra retroaktiva omräkningar för 2004.

3.5 Olika typer av aktierelaterade ersättningar

Teckningsoptioner

En teckningsoption ger innehavaren möjligheten att köpa en nyemitterad aktie vid en viss tidpunkt, till ett visst givet värde. Denna typ av program har varit särskilt vanliga för ledningspersonal. För att beräkna värdet på optionen är det praxis att använda sig av Black & Scholes optionsvärderingsmodell. Priset som den anställde betalar för optionen motsvarar dess beräknade värde.²²

Köptioner

Köptioner berättigar till köp av befintliga aktier, till skillnad från teckningsoptioner som avser nyemitterade aktier. Det fanns fram till år 2000 ett förbud mot att köpa tillbaka egna aktier för svenska företag. Varför företagen inte kunde ställa ut köptioner till egna anställda. Det tillvägagångssätt som istället användes var att ett närstående bolag, vanligen en större aktieägare ställde ut optionerna. Kostnaden för dessa teckningsoptioner beräknas som för köptioner, och betalas av den anställde till utställaren av optionerna. Det är från och med år 2000 möjligt för svenska företag att återköpa egna aktier och i och med det ställa ut egna köptioner.²³

Personaloptioner

Personaloptioner är en term som är hämtad från Skatterätten. Den innebär att en anställd har rätten att i framtiden förvärva aktier i företaget till ett på förhand bestämt pris. Det är alltså en typ av köption. Skillnaden ligger i att det som betecknas som personaloption inte kan överlåtas, och anses därför inte vara ett värdepapper rent skatterättsligt. Som en konsekvens av detta behöver den anställde inte betala något för optionen vid utställningstidpunkten. Men värdet av optionen beskattas som inkomst av tjänst vid ett senare tillfälle. Eftersom

---

²² Rundfelt, R. (2000), ”Tendenser i börsbolagens årsredovisningar”

²³ Rundfelt, R. (2000), ”Tendenser i börsbolagens årsredovisningar”

värdeökningen utgör inkomst av tjänst för mottagaren måste företaget betala sociala avgifter. Dessa ska redovisas som kostnad, löpande under den tid som optionen är utestående.²⁴ Den anställde kan normalt inte utnyttja personaloptionen förrän efter en viss intjänade period. Lämnar den anställde företaget innan intjänande perioden är slut förfaller optionen.²⁵

Syntetiska optioner

Det som karakteriserar syntetiska optioner är att de inte ger innehavaren rätten till att vid ett framtida tillfälle förvärva aktier. Istället bygger den på att innehavaren har rätt att erhålla ett kontant belopp vars storlek beror på skillnaden mellan aktiekursen på slutdagen för optionen och en baskurs, vanligen aktiekursen vid det tillfället då optionen utfärdades. De redovisningsregler som gäller för syntetiska optioner går ut på att skulden skall beräknas löpande med tillämpning av samma värderingsmodell som användes när optionerna ställdes ut, vanligen Black & Scholes.²⁶

3.6 Värdering av optioner

För att beräkna värdet av en option finns det ett antal olika värderingsmodeller att tillgå. Allmänt används Black & Scholes, Binomialmodellen och Monte Carlo simulering. Metoderna använder i stort sätt samma indata för värdering av enkla optioner: optionens lösenpris, priset på den underliggande varan, resterande löptid på optionen, den riskfria räntan och volatiliteten.²⁷ Den vanligast förekommande modellen vid värdering av aktierelaterade ersättningar bland företag i Sverige är Black & Scholes optionsvärderingsmodell.

3.7 Tidigare forskning

I en artikel i Balans från januari 2004²⁸ sammanfattas en magisteruppsats som kartlägger de direkta effekterna på företagens resultat om man skulle ha kostnadsfört optionsprogram under 2002. Studien omfattar 11 av de 27 mest omsatta bolagen på Stockholmsbörsen. En av de slutsatser som publicerats på universitetets hemsida i en sammanfattning av uppsatsen är att "Företagens resultat påverkas inte i någon stor utsträckning procentuellt sett men kostnaderna är ändå, i många fall, monetärt mycket stora".²⁹

---

²⁴ Rundfelt, R. (2000), "Tendenser i börsbolagens årsredovisningar"

²⁵ Ernest and Young. (2004), "IFRS 2 guide"

²⁶ Rundfelt, R. (2000), "Tendenser i börsbolagens årsredovisningar"

²⁷ Lindh, A. et al. (2004), "Realoptioner tillämplighet i inköpsprocessen"

²⁸ Bergström, J. et al (2004), "Kostnadsföring av optionsprogram"

I en rapport från USA undersöks marknadens reaktion på företags tillkännagivande att övergå till en frivillig kostnadsaktivering av optioner till verkligt värde. Där marknadens reaktion mäts i aktiekursens utveckling. Den jämför omfattningen av optionsprogrammen, kostnaderna och kostnadernas effekter på resultaten för företag som har övergått till kostnadsaktivering, med de som inte valt att göra den frivilliga övergången. Datainsamlingen är gjord under perioden juli till september 2002 och totalt har 102 företag valt att övergå till den frivilliga kostnadsaktiveringen under den här perioden. I rapporten presenteras sedan fem olika teorier som alla är möjliga förklaringar till hur aktiekursen kan tänkas reagera på företagets frivilliga övergång.

Resultaten visar att tillkännagivandet påverkar aktiekursens utveckling vilket visar att investerarna ser kostnaderna för optionsprogrammen som värde relevanta. De företag som varit först ut med övergången har fått störst positiv effekt av övergången. Detta förklaras i undersökningen med att övergången setts som en kvalitetsförbättrande insats av företaget, vilket fått positiva reaktioner från marknaden. Studien visar också att de företag som valt att genomföra övergången har haft mer behov av att förbättra sin trovärdighet på marknaden jämfört med de övriga företagen. Omfattningen av optionsavtalen är också betydligt lägre i övergångsföretagen jämfört med de övriga men kostnadsaktiveringen är inte på något sätt obetydlig för övergångsföretagen.

Författarna hänvisar till en annan studie som visar att marknadsklimatet domineras av ett reducerat förtroende för företags redovisning från investerarnas sida. De flesta företagens övergång förklaras av just detta. Genom att frivilligt redovisa sina optionsprogram till verkligt värde tar företagen ett steg mot en mer trovärdig vinstredovisning i syfte att återfå investerarna förtroende.³⁰

I en annan rapport från USA utvärderas FASB:s rekommendation avseende hantering av optionsavtal. Undersökningen syftar till att ta reda på om redovisningen av optioner påverkas av om de utestående optionerna betraktas som eget kapital eller skulder. Den allmänna uppfattningen på marknaden är att FASB:s rekommenderade behandling (SFAS No. 123) som är baserad på att optioner ska ses som eget kapital, resulterar i representativa finansiella rapporter. Författarna av artikeln argumenterar för att denna behandling leder till en

---

²⁹ Bergström, J. et al. (2003), "Kostnadsföring av optionsprogram"

³⁰ Robinson, D. Et al (2004), "Discretion in Financial Reporting"

missvisande bild av prestationsmåten i företag. Rapportens analys av optionsredovisning leder fram till två slutsatser: 1) Alla värdepapper förutom stamaktier bör behandlas som skulder istället för eget kapital. 2) Dessa skulder ska tas upp till verkligt värde och därigenom undanröjs problemet med missvisande prestationsmått för företagen.³¹

I en artikel av Rolf Rundfelt redogör han för att det finns ett motstånd mot att införa IFRS 2 inom EU. Den beskriver hur ”The European Stock Option Coalition” framfört kritik mot införandet av IFRS 2. Organisationen pekar främst på svagheter med beräkningen av kostnaderna. Genom ett exempel med fyra företag görs beräkningar för optionskostnaderna genom att variera värdena på de två variablerna, volatiliteten och den riskfria räntan. Dessa två variabler bygger på antaganden medan de övriga variablerna som ingår i optionsberäkningar är givna. Resultaten i organisationens undersökning blir varierande kostnader med upp till 12 procent i de studerade företagen. Organisationen menar utifrån detta att standarden, IFRS 2, är otillförlitlig eftersom att kostnaderna varierar så pass mycket. Att företagets val av riskfri ränta varierar från 2,6 till 4,2 procent är ytterligare ett bevis för att kostnaderna till följd av beräkningarna inte är tillförlitliga och kan manipuleras enligt organisationen. Rundfelt anser dock att exemplet är oseriöst. Att värdena på volatilitet och riskfri ränta varierar mellan företagen är inte ett tecken på att standarden kan manipuleras. Det är tvärtom ett exempel på att företagen valt värden anpassade efter sin verklighet.

”The European Stock Option Coalition” hävdar också att standarden ger negativa effekter på företagets vilja att fortsätta med aktierelaterade ersättningar. Inom en treårsperiod kommer alla dessa ersättningar att upphöra enligt organisationen. Rundfelt är kritisk även till detta påstående, han tycker att det är svårt att ta åsikten på allvar med bakgrund av att liknande farhågor för andra regler inte kunnat dokumenteras tidigare.³²

---

³¹ Kirschenheiter, M. et al (2004), “Accounting for Employee Stock Options”

³² Rundfelt, R (2004), ”Personaloptioner och världens undergång”

4. EGEN UNDERSÖKNING

4.1 Undersökning av finansiella rapporter

Uppsatsens undersökning av finansiella rapporter bygger på en genomgång av samtliga 53 företag som är noterade på Stockholmsbörsens A-lista. I studien har samtliga företags årsredovisningar för 2004, samt publicerade delårsrapporter och IFRS rapporter studerats. Målet med undersökningen av finansiella rapporter har varit att ta reda på vilka av de studerade företagen som påverkas ekonomiskt av de nya IFRS 2 reglerna samt att se hur antalet nytecknade ersättningsavtal utvecklats sedan 1999.

Efter genomgången av samtliga företag har vi delat in dem i följande tre kategorier:

1) Företag som har tecknat nya aktieersättningsprogram efter den 7 november 2002 och därav påverkas ekonomiskt av IFRS 2. 2) Företag som har någon form av pågående aktierelaterad ersättning men ändå inte påverkas av IFRS 2. Antingen för att de pågående ersättningsprogrammen är tecknade innan den 7 november 2002, eller för att aktieersättningsprogram som är tecknade efter detta datum inte medför någon kostnad enligt företagen. Det kan även bero på att företag valt att utnyttja det undantag som ges i IFRS 1, som säger att företagen inte måste redovisa effekterna av IFRS 2 retroaktivt för 2004. 3) Den tredje gruppen består av företag som inte har några pågående aktieersättningsprogram.

Det som studerats i de företag som påverkas av IFRS 2 är hur stora de ekonomiska effekterna blir på resultatet för 2004 samt effekterna på eget kapital. Dessa IFRS anpassade värden har vi sedan ställt mot storleken på företagens resultat och egna kapital för 2004, det vill säga innan effekterna för IFRS 2. Dessutom har beräkningar gjorts av den procentuella skillnaden på företagens resultat och egna kapital för att lättare kunna se hur omfattande effekterna blir i företagen. Vidare kartläggs hur resultatet per aktie påverkas av den nya regeln. Resultat per aktie är ett nyckeltal som beräknas genom att dividera årets resultat med antalet aktier, och då oftast det genomsnittliga antalet utestående aktier för året.

Studien av antalet nytecknade aktierelaterade ersättningsavtal sedan 1999 innefattar de två kategorier ovan som har pågående ersättningsavtal. Dessa två kategorier har studerats separat för att se om det finns några skillnader mellan grupperna, och gemensamt för att se hur utvecklingen sett ut totalt. Information från företagens bolagsstämmor 2005 har varit underlag

för att få reda på vilka företag som beslutat att teckna nya avtal för 2005, övrig information är hämtad ur företagens årsredovisningar för 2004.

4.2 Intervjuundersökningen

Målet med intervjuundersökningen är att få en djupare inblick i hur de studerade företagen resonerat kring de nya reglerna för aktierelaterade ersättningar och om detta påverkat företagens syn på dessa typer av ersättningar. Vi har också velat ta reda på varför företagen valt att använda sig av aktierelaterade ersättningar och hur de har gått till väga för att anpassa sig till IFRS 2, samt hur de har beräknat de ekonomiska effekterna. En annan intressant fråga som har undersökts är om företagen har upplevt några effekter till följd av avtalen i form av ökad motivation hos de tilldelade. Något som enligt tidigare studier sägs vara möjligt.³³

Vi har tagit kontakt med samtliga 16 företag som påverkas ekonomiskt av IFRS 2, både via mail och telefon. Av dessa har intervjuer genomförts med tre av företagen. De flesta andra har tackat nej på grund av tids eller resursbrist, medan ett fåtal kunnat ställa upp, men för sent för att de skulle ha möjlighet att kunna delta. Företagen som ingår i studien är telekommunikationsföretaget Ericsson, hälsovårdsföretaget Gambro och IT-företaget WM-data. Samtliga intervjuobjekt på företagen jobbar på respektive företags investor relations avdelningar, och är därmed väl insatta i företagets IFRS hantering.

4.3 Resultat

4.3.1 Resultat av undersökningen av finansiella rapporter

Efter genomgången av A-listans samtliga företag som från och med 2005 ska följa IFRS 2 har företagen fördelats enligt följande:

- 1) 16 företag får ekonomiska effekter av IFRS 2.
- 2) 16 företag har någon form av aktierelaterad ersättning men påverkas inte av IFRS 2.
(Se bilaga)
- 3) 19 företag har inga pågående aktieersättningsprogram. (Se bilaga)

Swedish Match är det enda företaget i studien som uttryckligen valt att utnyttja undantaget att inte göra några beräkningar på effekterna av IFRS 2, och följer därmed inte

---

³³ Hansson, E. (2001), "Optionsprogram för anställda – En studie av svenska börsföretag."

Stockholmsbörsens rekommendation. Företaget har därför placerats i kategori två.

4.3.1.1 Genomgång av de 16 företagen

För att ge en bättre bild av de 16 företag som påverkas av IFRS 2 följer här en genomgång av företagens aktierelaterade ersättningar. Genomgången innehåller en beskrivning av under hur många år företaget använt sig av aktierelaterade ersättningar, i vilken omfattning detta har skett samt om företaget har beslutat om några nya aktierelaterade ersättningsprogram för 2005. Beskrivningarna innehåller även annan relevant information som kunnat finnas i företagens årsredovisningar, delårsrapporter, IFRS rapporter samt i information från 2005 års bolagsstämmor. Avsikten med genomgången är att ge en kort inblick i de respektive företagens utformning och omfattning av ersättningsprogrammen.

Astra Zeneca

Företaget genomförde sitt första ersättningsprogram redan 1994. Det finns för tillfället fem olika optionsprogram i Astra Zeneca, där olika program gäller i olika länder. Företaget använder sig av olika typer av aktierelaterade ersättningar, bland annat personaloptioner och teckningsoptioner. Alla Astra Zenecas anställda kan när som helst bli rekommenderade att erhålla en option. Programmen har som syfte att sammanfläta medarbetarnas intressen med aktieägarnas genom ett långsiktigt aktieäggande i bolaget. På bolagsstämman 2005 beslutades att Astra Zeneca skulle införa ett nytt optionsprogram.

Atlas Copco

De första aktieersättningsprogrammen tilldelades ledande befattningshavare under 1998 och 1999 i form av köpoptioner. Under åren 2000–2003 har årliga tilldelningar av personaloptioner och syntetiska personaloptioner riktade till nyckelpersoner genomförts. Dessa har ställts ut av Atlas Copco AB och löptiden är sex år från tilldelningen. Syftet med företagets program är att stärka banden med nyckelpersoner, och att inrikta dessas prestationer i linje med aktieägarnas intressen. Inget förslag om nytt aktieersättningsprogram har presenterades för 2005.

Electrolux

Electrolux har sedan 1998 genomfört flera långsiktiga incitamentsprogram i form av personaloptioner till ledande befattningshavare. Optionsprogrammen från 1998-2000 vänder sig till cirka 100 personer och har en löptid på fem år. Optionsprogrammen från 2001-2003

vänder sig till dubbelt så många, ca 200 stycken, och har en löptid på sju år. Ett nytt årligt långsiktigt incitamentsprogram infördes 2004 och omfattar cirka 200 personer. Syftet med de långsiktiga incitamentsprogrammen är att attrahera, behålla och motivera företagets chefer. Programmen är utformade så att de tilldelades intressen överensstämmer med aktieägarnas intressen. Styrelsen beslutade på bolagsstämman om ett prestationsbaserat, långsiktigt aktieprogram för 2005, med motsvarande villkor som för aktieprogrammet 2004.

Ericsson

Företaget har från 1999 till 2002 genomfört fem olika aktieoptionsplaner i form av personaloptioner eller teckningsoptioner, med en löptid på vardera sju år. Antalet tilldelade inom företaget har varierat mellan 900 till 15 000 personer. Utöver detta har ett annat incitamentsprogram kallade "aktiesparplanen" genomförts. Teckning av dessa har skett fyra gånger mellan 2001 och 2004 och har innefattat mellan 10 000 och 30 000 anställda. Syftet med företagets ersättningsprogram är att skapa delaktighet i bolaget hos de anställda, samt för att få ledande befattningshavare att fokusera på lönsamhet. Vid bolagsstämman 2005 beslutade stämman om att införa ett långsiktigt incitamentsprogram även 2005.

Gambro

Sedan 1999 erbjuder företaget årligen högre chefer och specialister personaloptioner. Optioner utgivna 1999–2001 har en löptid om sju år medan efterföljande program har en femårig löptid. I snitt har 330 personer tilldelats personaloptioner under dessa år. 2001 introducerade Gambro ett Stock Appreciation Right (SAR) program för anställda med nyckelpositioner i USA. Mellan 2001 och 2004 har sex sådana program påbörjats och 2004 deltog 1 088 anställda. 2003 introducerades två nya typer av ersättningsprogram för högre chefer och specialister. Programmen benämns anställningsrelaterade och prestationsbaserade aktier och bygger på tilldelning av aktier. Tilldelning sker årligen med en löptid på fem år, under 2004 har 495 anställda tilldelats dessa typer av ersättningar. Syftet med personaloptionsprogrammen är dels att koppla ledningens compensation till aktieägarnas intressen samt att knyta till sig nyckelpersoner. Gambros bolagsstämma 2005 godkände förslaget om personaloptions och SAR program samt två aktieprogram för 2005. Programmen får samma struktur som programmen för 2004.

Investor

Investor har under åren 1999-2004 genomfört långsiktiga incitamentsprogram i form av personaloptionsprogram, vilka från och med år 2000 har omfattat all personal. Löptiden för samtliga program är sju år. Från och med 2004 finns ett särskilt personaloptions och aktieprogram för ledande befattningshavare. Bolagsstämman 2005 beslöt att godkänna styrelsens förslag om långsiktiga incitamentsprogram för bolagsledningen och övriga medarbetare 2005. Personaloptionsprogrammet liknar de program som införts mellan åren 2000-2004.

Nobel Biocare

Sedan 2001 har företaget tecknat nya personaloptionsprogram årligen fram till och med 2004. Programmen omfattar 125 ledande befattningshavare och löper över fyra år, med en intjänandeperiod på två år. På bolagsstämman 2005 gavs styrelsen tillåtelse att köpa tillbaka aktier som skall användas vid tecknandet av ett nytt incitamentsprogram.

Nokia

Nokia är det enda företaget i studien som redan innan 2005 redovisat enligt IAS/IFRS. IFRS 2 är en ny regel och får därför effekt även på Nokia från och med 2005. Omfattande program har delats ut årligen sedan 1999. Företaget nämner i sin årsredovisning för 2004 att optionsprogrammet 2001 tilldelats 31 000 anställda och programmet 2003 totalt 21 000 anställda. Nytt för program från 2004 är att de bygger på måluppfyllelse. Ingen tilldelning kommer att ske om inte kriterierna för avtalet uppfylls. Nokia har även valt att reducera antalet tilldelade medarbetare kraftigt jämfört med 2001 och 2003. Styrelsen har arbetat fram program för 2005 och 2006 med motsvarande utformning och omfattning som 2004. Förslaget om 2005 års program godkändes på bolagsstämman i april.

OMX

OMX har under åren 2000 till 2002 givit ut personaloptioner. Det första incitamentsprogrammet gavs ut 1998 och bestod av ett konvertibellån samt teckningsoptioner till de anställda, ett liknande program tecknades 2003. De olika programmen vänder sig endast till ett tio tal personer i ledningen. Målsättningen med de långsiktiga incitamentsprogrammen är dels att öka OMX attraktionskraft som arbetsgivare, och dels att öka de anställdas fokus på aktieägarvärde kopplat till tillväxt och lönsamhet. Inget förslag om ett nytt incitamentsprogram har lagts fram för 2004 eller 2005.

Sandvik

Företaget är ett av få företag som får en positiv påverkan på resultatet till följd av IFRS 2. Det beror på att företaget tidigare har rapporterat kostnader för optionsavtal enligt en metod som kallas "intrinsic method". Den innebär att en kostnad redovisas i den utsträckning som optionernas lösenpris understiger den aktuella börskursen. Med de nya reglerna blir det en lägre kostnad än vad som tidigare redovisats för 2004, vilket leder till en positiv effekt på eget kapital och på resultatet. Det första incitamentsprogrammet gavs ut 1999 till 70 procent av företagets personal. Resterande program omfattar runt 300 personer, och har tecknats årligen sedan 2000 i form av personaloptioner. Styrelsen beslutade att inte lägga fram något förslag om nytt incitamentsprogram på bolagsstämman varken för 2004 eller 2005.

SEB

SEB har använt sig av aktierelaterade incitamentsprogram sedan 1999, och två av dessa berörs av IFRS 2. Mellan 800 och 1000 anställda har innefattats av de årliga personaloptionsprogrammen sedan 2001 fram till i år. Syftet med de aktierelaterade programmen är att knyta medarbetare till samma långsiktiga mål som aktieägarna. Företaget har infört kriterier för avtalen som säger att utdelning bara sker om de uppsatta finansiella målen för programmen uppnås. På bolagsstämman i april 2005 beslutade man om ett nytt program till 500 anställda, utöver VD och ledning. Beslutet har tagits tillsammans med de 16 största aktieägarna.

SKF

SKF har i dagsläget tre pågående incitamentsprogram vilka alla är personaloptionsprogram. Programmen som tecknades 2001 respektive 2002 innefattas inte av de nya reglerna. Avtalet från 2003 vänder sig till 330 anställda och utdelningen bygger på att företaget uppnår i förväg fastslagna finansiella mål. Det fanns inget förslag om ett nytt incitamentsprogram på bolagsstämman 2005.

Stora Enso

Företaget har tecknat nya optionsprogram årligen sedan starten 1999 och antalet tilldelade har ökat från 200 för 1999 till 1000 personer för 2004. Under 2004 fattade styrelsen beslut om att införa två nya aktieprogram 2005 för att komplettera och delvis ersätta befintliga optionsprogram. "Förändringarna gjordes mot bakgrund av trenden på marknaden att gå från

optionsprogram till aktiebaserade system till följd av ändrad internationell standard”.³⁴ De nya programmen är riktade till 200 nyckelpersoner. Enligt en vinstdelningsplan som verkställs från och med 2005 kommer dessa nyckelpersoner att tilldelas aktier under tre år. Tilldelningen baseras på koncernens resultat under vart och ett av de föregående räkenskapsåren. Utöver detta program kommer företaget ha ett program under samma tre års period, där tilldelning sker under förutsättning att den anställda är kvar i företaget efter tre år.

Tieto Enator

Företaget tecknade sitt första incitamentsprogram som 1999 vilket vände sig till samtliga anställda. Det andra programmet är det som pågår nu och som berörs av IFRS 2. Det är ett köptionsprogram som tecknades i december 2002 och endast riktar sig till ledningen och nyckelpersoner. Företaget nämner ingenting om planer på att teckna några nya incitamentsprogram.

Volvo

De första incitamentsprogrammen infördes 1998 och bestod av köptioner. Sedan 2000 har nya program årligen tecknats i form av personaloptioner. Utdelning sker beroende på graden av finansiell måluppfyllelse för räkenskapsåret. Då uppsatta finansiella mål inte uppfylls sker ingen utdelning. Det är bara programmen från 2003 och 2004 som påverkas av IFRS 2. Företaget har tidigare redovisat aktierelaterade ersättningsprogram till marknadsvärde och som en upplupen kostnad över intjänandeperioden, med en uppdatering vid varje rapport tillfälle. Efter godkännande på bolagsstämman kommer ett nytt program för 2005 att genomföras, vilket maximalt får innefatta 165 nyckelpersoner. Kostnaden beräknas bli totalt 70 miljoner kronor över den totala löptiden.

WM-data

Företaget har sedan 2001 årligen tecknat optionsprogram till i snitt 65 nyckelpersoner, i form av personaloptioner. Detta i syfte att ge de tilldelade samma långsiktiga målsättning som aktieägarna. Kriterierna för tilldelningen är målrelaterade. De nya reglerna berör följaktligen två pågående program. Bolagsstämman godkände styrelsens förslag om tecknandet av ett nytt incitamentsprogram för 2005.

---

³⁴ Stora Enso, (2004), ”Årsredovisning 2004”

4.3.1.2 Effekterna på de 16 företagens resultat och eget kapital

Under sammanställandet av data från undersökningen såg vi att effekterna på resultatet till följd av IFRS 2 inte bara kom i form av en kostnad. Två av företagen fick en positiv effekt efter omräkningen, medan de övriga påverkades negativt i form av kostnader. Effekterna på det eget kapital skilde sig även de åt mellan företagen, vissa företag fick ingen effekt alls på sitt egna kapital.

Tabell 1. De ekonomiska effekterna av IFRS 2 på resultatet.

MKR							
Företag	Effekt på res.	2004 års res.	Res. IFRS 2	% förändring res.	Res/aktie (kr)	Res/aktie IFRS 2 (kr)	Förändring res/aktie (kr)
Astra Zeneca*	-1 109	25 330	24 221	-4,38	14,00	13,34	-0,66
Atlas Copco	-14	4 254	4 240	-0,33	20,30	20,23	-0,07
Elektrolux	-35	3 148	3 113	-1,11	10,55	10,44	-0,11
Ericsson	-45	19 024	18 979	-0,24	1,20	1,19	-0,01
Gambro	-22	-1 196	-1 218	-1,84	-3,47	-3,53	-0,06
Investor	-18	7 375	7 357	-0,24	9,61	9,59	-0,02
Nobel Biocare**	-5	867	862	-0,57	33,68	33,52	-0,16
Nokia**	-560	28 956	28 396	-1,97	6,32	6,20	-0,12
SEB	-55	6 590	6 535	-0,83	9,69	9,61	-0,08
SKF	-14	2 959	2 945	-0,47	25,99	25,87	-0,12
Stora Enso**	-13	6 754	6 741	-0,19	8,05	8,04	-0,01
Tieto Enator**	-11	2 366	2 355	-0,46	28,80	28,67	-0,13
Volvo	-66	9 355	9 289	-0,71	22,35	22,20	-0,15
WM- data	-2	197	195	-1,02	0,47	0,46	-0,01
OMX	3	276	279	1,09	2,39	2,42	0,03
Sandvik	12	4 453	4 465	0,27	17,70	17,75	0,05

Tabell 2. De ekonomiska effekterna av IFRS2 på eget kapital.

MKR				
Företag	Effekten på EK	2004 års EK	EK IFRS 2	% förändring EK
Astra Zeneca*	-7	95 779	95 772	-0,01
Atlas Copco	-34	22 267	22 233	-0,15
Elektrolux	37	23 410	23 447	0,16
Ericsson	0	77 299	77 299	0
Gambro	-11	18 083	18 072	-0,06
Investor	-59	56 222	56 163	-0,10
Nobel Biocare**	0	3 205	3 205	0
Nokia**	-63	128 555	128 942	-0,05
SEB	55	51 008	51 063	0,11
SKF	0	16 581	16 581	0
Stora Enso**	-134	72 692	72 558	-0,18
Tieto Enator**	11	5 399	5 410	-0,20
Volvo	14	69 409	69 423	0,02
WM- data	3	2 515	2 518	0,12
OMX	-12	3 735	3 723	-0,32
Sandvik	24	21 856	21 880	0,11

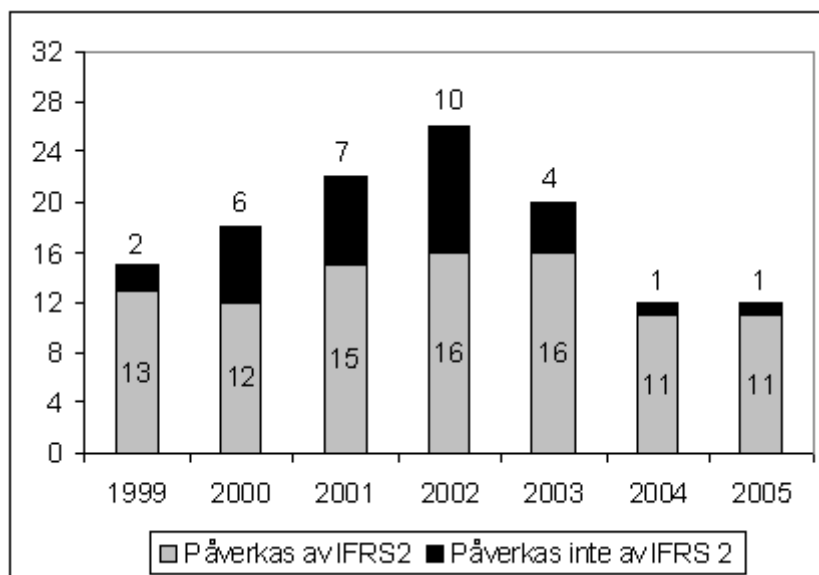
* Siffrorna omräknade från USD, 2004-12-31

** Siffrorna omräknade från EUR, 2004-12-31

4.3.1.3 Nytecknandet av aktierelaterade ersättningsprogram

Genomgången av antalet nytecknade aktieersättningsprogram visar på ett tydligt trendbrott efter 2002 och det gäller särskilt för gruppen som inte påverkas ekonomiskt av IFRS 2. Men även för den grupp som påverkas av den nya regeln har trenden vänt de senaste två åren.

Tabell 3. Antal företag som tecknat nya aktierelaterade ersättningsprogram 1999-2005.

Tabellen visar de 32 företag som i sina finansiella rapporter för 2004 och 2005, redogör för något pågående aktierelaterat ersättningsprogram.

4.3.2 Resultat intervjuundersökningen

Vi har valt att redovisa resultatet från intervjuerna separat för varje företag. Resultaten förklarar hur företagen har sett och ser på aktierelaterade ersättningar. Hur stora kostnaderna för IFRS 2 blir samt hur de beräknats.

Ericsson

Resultatet bygger på en mailintervju med Susanne Andersson.

Ericsson har sedan 1998 årligen och i varierande omfattning använt sig av aktierelaterade ersättningar. Motivet till att från första början införa dessa typer av ersättningar var för att öka motivationen och delaktigheten samt att vara en konkurrenskraftig arbetsgivare. Det är just dessa positiva effekter som Ericsson har upplevt.

Synen på aktierelaterade ersättningar har förändrats inom företaget sedan det klargjordes att de skall följa IFRS 2. ”Optionsplaner är inte lika fördelaktiga längre jämfört med andra typer av incitamentsplaner som till exempel aktieköpsplaner”.³⁵ Men användandet kommer inte att minska till följd av de nya reglerna.

Ericsson har studerat vilka effekter aktiveringen av kostnader får på resultatet och det egna kapitalet. Företaget anser att kostnaden om 45 miljoner på resultatet är minimal. Värderingen av ersättningarna är gjord med Black & Scholes optionsvärderingsmodell, och den har valts för att den är en av de vanligaste modellerna på marknaden.

Gambro

Resultatet bygger på en sammanställning av en telefonintervju och en mailintervju med två olika personer i företaget där intervjuobjekten valt att vara anonyma.

Gambro har sedan 1999 årligen tecknat nya aktierelaterade ersättningsavtal. Företagets syfte med avtalen är att koppla kompensation till aktiens utveckling och på så sätt motivera nyckelpersoner, men också för att skapa konkurrenskraftiga ersättningsvillkor gentemot andra företag inom samma bransch. Företaget har märkt av positiva effekter till följd av sina optionsprogram i form av lägre personalomsättning i berörda grupper. Särskilt tydligt har detta varit för de anställda i USA. Företaget har även märkt av en ökad motivation och att detta är kopplat till den goda kursutvecklingen som givit utdelningar på optionsprogrammen.

Gambros syn på aktierelaterade ersättningar har inte förändrats sedan införandet av IFRS 2. Grundinställningen är att redovisningen inte ska styra vad företaget gör och inte gör, därför ser de inga problem med att behöva kostnadsföra enligt IFRS 2. Gambro kommer inte att minska användandet av aktierelaterade ersättningar till följd av de nya reglerna. De enda förändringarna som har gjorts är att delvis gå över från optionsprogram till aktieprogram. Men att det finns tecken som tyder på att användandet kommer att minska sett över marknaden i stort.

Gambro har gjort en utförlig analys av kostnaderna på resultatet och det egna kapitalet till följd av IFRS 2. Resultatet och det egna kapitalet påverkas i form av kostnader. Men företaget

---

³⁵ Ericsson, Mailintervju, Susanne Andersson

upplever inte att IFRS 2 leder till någon ytterligare kostnad jämfört med tidigare. Utan att det, förenklat sett, bara är en omfördelning från en finansiell kostnad till en personalkostnad.

Gambro har använt sig av Black & Scholes optionsvärderingsmodell för att beräkna värdet av sina ersättningsprogram. Anledningen till varför de har valt att använda sig av den modellen är att den historiskt sett varit den mest etablerade värderingsmodellen. Men då den har varit föremål för viss kritik har Gambro även värderat sina avtal enligt en annan optionsvärderingsmodell, Benomenalmetoden. ”En metod som anses vara bättre då den bygger på fler variabler.”³⁶ Men skillnaden mellan resultaten blev inte mer än några få ören.

WM-data

Resultatet bygger på en telefonintervju där intervjuobjektet valt att få vara anonym.

WM-data införde det första aktierelaterade ersättningsprogrammet 2001 i form av ett personaloptionsprogram, och har sedan dess årligen tecknat nya personaloptionsprogram. Motivet till detta var att företaget kände att det låg i tiden. Under IT eran var olika typer av aktierelaterade ersättningar ett vanligt instrument för att locka personal till de nya it företagen. ”Vi behövde göra samma sak för att kunna behålla våra nyckelmedarbetare och även locka till oss nya”.³⁷ Det har varit svårt att identifiera några positiva effekter till följd av ersättningsprogrammen då aktiekursen har utvecklats negativt, så att alla program som hittills avslutats inte har gett någon utdelning och därigenom varit värdelösa för innehavarna. 2003 års program däremot fick en mer gynnsam lösenkurs och är till följd av en stigande aktiekurs ”in the money”, det vill säga att aktiekursen överstiger teckningskursen. Då intjänandeperioden går ut först om ett år kan detta vara ett incitament för de tilldelade att inte lämna företaget. Vilket då kan ses som en positiv effekt till följd av företagets optionsavtal.

Inställningen till aktierelaterade ersättningar har inte påverkats som följd av IFRS 2 införandet. ”De nya reglerna borde inte behöva leda till några förändringar om man har personaloptioner. Det blir snarare bättre när man istället periodiserar ut kostnaden och när det finns tydliga redovisningsregler”.³⁸ De nya reglerna kommer följaktligen inte att leda till några förändringar i användandet av aktierelaterade ersättningar.

---

³⁶ Gambro, Telefonintervju, anonym

³⁷ WM-data, Telefonintervju, anonym

³⁸ WM-data, Telefonintervju, anonym

WM-data har genomfört beräkningar av kostnaderna på resultatet och det egna kapitalet till följd av IFRS 2. De har kommit fram till att effekterna blir väldigt små, bara någon enstaka miljon då programmen inte är så omfattande. Värderingen har skett med Black & Scholes optionsvärderingsmodell som har rekommenderats företaget av rådgivare på Handelsbanken.

Skillnaden mellan aktie och optionsprogram

Optionsprogram går ut på att personal får möjlighet att köpa aktier till ett förutbestämt teckningspris, inom en bestämd och avgränsad tidsperiod. Kostnaderna för företaget och vinsten för den som tilldelats optionen avgörs av skillnaden mellan teckningspriset och aktiekursen på inlösningsdagen. Skillnaden kan bli allt från ingenting till mycket stor. Både företaget och den anställde tar här en risk. Risken för företaget är en stor kostnad om aktiekursen stiger mycket och risken för den anställde är en värdelös option, om aktiekursen sjunker under teckningspriset.

Aktieprogram å andra sidan bygger på att personalen tilldelas aktier, oftast utifrån uppfyllda målkriterier. Företaget kan utifrån detta beräkna en maximal kostnad för aktieprogrammet motsvarande det antal aktier som hundra procent måluppfyllelse genererar. Den anställde garanteras ersättning om han eller hon lyckas uppfylla några av de uppsatta målen. Aktieprogrammets utdelning beror således inte på aktiekursens utveckling utan på den anställdes förmåga att uppnå olika typer av mål. Dessa mål kan, men behöver inte, vara knutna till aktiekursutvecklingen. Skillnaden mellan de båda avtalen blir således att optionsprogrammen blir värdelösa för den tilldelade om aktiekursen är lägre än teckningskursen för optionsprogrammet när de löses in, medan ett aktieprogram går ut på att de anställda tilldelas aktier.

Nedan följer en genomgång av två olika typer av aktieprogram för att ge en bild av hur de kan utformas i företag.

Ericsson har en aktiesparplan där de anställda som innefattas av programmet kan spara upp till 7,5 procent av bruttolönen, för köp av aktier. Efter tre år tilldelas den anställde motsvarande antal aktier vederlagsfritt under förutsättning att den anställde fortfarande jobbar för Ericsson.

Gambro har en annan typ av aktieprogram som går ut på att varje anställd som innefattas av programmet tilldelas ett visst antal aktier. Löptiden för programmen är fem år. Efter tre år har 40 procent av aktierna intjänats, efter fyra år 70 procent och efter fem år 100 procent. Det finns resultatmål som är kopplade till den strategiska planen som satts upp för varje enskild anställd. Grad av måluppfyllelse avgör hur många aktier som tilldelas år tre, fyra, och fem.

5. ANALYS

5.1 Analys av undersökningen av finansiella rapporter

Företagen uppvisar olika effekter på resultatet till följd av IFRS 2 anpassningen. Effekterna beror inte bara på avtalens omfattning och utveckling utan även på hur ersättningsprogrammen har redovisats tidigare, samt på vilket sätt de är säkrade genom olika typer av swap-avtal. Sandvik kan här tas som exempel. Företaget får en positiv effekt på sitt IFRS 2 justerade resultat då de tidigare redovisat kostnaderna för sina ersättningsprogram enligt "intrinsic method". En metod som bygger på att en kostnad redovisas i företaget i den utsträckningen som en options lösenpris understiger den aktuella börskursen, det vill säga då den utgör en kostnad. När företaget nu övergår till att redovisa enligt IFRS 2 och därmed ska värdera optionerna till sitt verkliga värde blir kostnaden lägre än vad som tidigare redovisats. Majoriteten av de berörda företagen har inte valt att redovisa på samma sätt som Sandvik varför de istället upplever en kostnad i och med övergången till IFRS 2. Viktigt att tillägga här är att Sandviks positiva effekt till följd av IFRS 2 är en effekt av en tidigare redovisad kostnad för 2004. Det är alltså bara skillnaden mellan den tidigare redovisningen och IFRS 2 som ger upphov till en positiv effekt.

Om man jämför de kostnader som företagen får på resultatet till följd av IFRS 2 med företagets resultat för 2004 finns en tydlig koppling i de flesta fallen. De företag som har stora kostnader har även stora årsresultat för 2004.

Det finns däremot inte någon koppling mellan de företag som valt att teckna nya program för 2005 och de ekonomiska effekterna som dessa företag har fått på sina resultat. OMX och Sandvik är de enda företagen i undersökningen som får positiva effekter på resultatet, men de har valt att inte teckna några nya avtal för 2005. Samtidigt har de företag som haft störst negativa effekter, Astra Zeneca och Nokia, valt att införa nya program även 2005. Studien har heller inte påvisat någon koppling mellan den procentuella effekten på resultatet och valet att teckna nya avtal 2005.

Resultaten från undersökningen visar att knappt en tredjedel av företagen som är noterade på Stockholmsbörsens A-lista påverkas ekonomiskt av IFRS 2 reglerna. Det är bara hälften av de totalt sett 33 företag som i dagsläget har pågående aktieersättningsprogram som påverkas av IFRS 2. Antalet företag som valt att teckna nya aktieersättningsprogram har alltså minskat

sedan 2002. Hade de nya IFRS 2 reglerna inte avgränsats till att omfatta program tecknade efter den 7 november 2002 hade många fler företag påverkats ekonomiskt av IFRS 2. Orsaken till trendbrottet 2002 har inte kartlagts, så om det är ett resultat av IFRS 2 eller på grund av någon annan faktor som företagen valt att minska eller upphöra med tecknande av nya aktierelaterade är oklart. I tabell 3 ser man att det fortfarande är många företag som valt att teckna nya avtal såväl 2003 som 2004 och 2005, även om antalet har sjunkit lite för varje år. Tittar man även på den grupp som har pågående avtal i dagsläget men som inte påverkas av IFRS 2, ser man att denna grupp minskat antalet nytecknade program markant. Jämfört med 2002 då 10 företag i den här gruppen tecknade nya program, är siffran nu nere i 1 av 16 företag för 2004 respektive 2005. Vi kan också konstatera att de flesta av de företag som fortfarande tecknar nya avtal inte gör det i samma omfattning som tidigare, programmen riktar sig till färre personer.

Den procentuella effekten på företagens resultat varierar mellan en positiv effekt på 1,09 procent till en negativ effekt på -4,38 procent. Majoriteten av företagen, tretton av sexton, ligger inom intervallet 1,09 till -1,11 procent. De nya reglerna ger således inte upphov till några större avvikande effekter företagen emellan. Astra Zeneca och Nokia är de företag som tydligt avviker från de övriga till följd av i särklass högst kostnader. Att Gambro nästan får lika stor procentuell effekt på resultatet som Nokia trots en mycket lägre kostnad beror på det låga negativa resultatet.

Effekterna på resultat per aktie sträcker sig från en positiv effekt på 5 öre till en negativ effekt på 66 öre. Tretton av de fjorton företagen som får ett försämrat resultat per aktie ligger inom 15 öres intervall. De företag som ligger utanför intervallet är Astra Zeneca som får en negativ effekt på så mycket som 66 öre, detta är att jämföra med en total vinst per aktie på 14 kronor. Hur stor effekten blir per aktie beror inte bara på hur resultatet påverkas till följd av IFRS 2, utan även på hur många aktier företaget har. Det är viktigt att inte blanda ihop resultat per aktie och utdelning per aktie. Utdelning per aktie är det som aktieägaren tilldelas av årets resultat efter förslag från styrelsen, medan resultat per aktie är ett nyckeltal framräknat av årets resultat genom antalet utestående aktier.

Påverkan på det eget kapital har varit varierande hos företagen. Ungefär hälften av företagen, sju stycken, har påverkats negativt medan sex av företagen har påverkats positivt. Dessutom redovisar Ericsson, Nobel Biocare och SKF en effekt som varken är negativ eller positiv.

Skillnaden mellan företagens ekonomiska effekter är mindre på det egna kapitalet än på resultatet. Företagen uppvisar olika effekter på eget kapital vilket beror på hur tidigare ersättningsprogram redovisats samt på vilket sätt de är säkrade.

De procentuella effekterna på det egna kapitalet är betydligt lägre än de på resultatet. Detta beror på att storleken på det egna kapitalet är mycket större än resultatet. Alla företagen ligger inom 0,16 till -0,32 procents förändring, det vill säga inom ett intervall om knappt 0,5 procentenheter.

Vi har inte sett någon koppling mellan effekterna på resultatet och effekterna på det egna kapitalet. I vissa företag har det varit en negativ effekt på resultatet medan det har varit en positiv effekt på det egna kapitalet och vice versa. I den här studien har vi inte tittat närmre på varför det blir på det ena eller det andra sättet. Men förklaringen ligger även här i vilka typer av aktieersättningsprogram företagen har och hur dessa är uppbyggda, säkrade samt hur de valt att redovisa dem.

5.2 Analys av intervjuundersökningen

Efter att ha gått igenom de tre företagens intervjuer och sammanställt dem i resultatdelen ser man tydliga likheter mellan företagen.

Alla företagen kommer att fortsätta med aktierelaterade ersättningsprogram i samma utsträckning som tidigare. Gambro har dock valt att ändra formerna för sina program. Istället för optionsprogram går de nu allt mer över till aktieprogram. Ericsson har inte gjort några förändringar än men synen på optionsprogram har förändrats. De ser inte optionsprogram som lika fördelaktiga som innan IFRS 2 jämfört med till exempel aktieprogram. Gambro upplever att det finns en generell trend på marknaden att byta ut optionsprogram mot aktieprogram när nya avtal tecknas. Vilket till viss del bekräftas i vårt resultat när både Ericsson och Gambro anser att aktieprogram blir mer fördelaktiga i och med införandet av IFRS 2. Detta beror på att aktieprogrammen har ett maxbelopp. Uppfyller den tilldelade alla målkriterier kan han eller hon bara få så många aktier som hundra procent av aktieprogrammet berättigar. Ett optionsprogram däremot har ingen bestämd övre gräns. Det är aktiekursen som avgör hur mycket den tilldelade tjänar. Något som är direkt kopplat till kostnaden för företaget.

De tre företagen har alla genomfört och redogjort för beräkningar på effekterna av IFRS 2, precis som en övervägande majoritet av de berörda företagen på A-listan har valt att göra. Inget av de tre företagen ser de ekonomiska effekterna av de nya reglerna som betydande, utan snarare som minimala. Vilket ytterligare borde vara en förklaring till varför företagen inte valt att ändra inställning till ett fortsatt användande av aktierelaterade ersättningar.

Orsaken till att företagen från första början valt att införa aktierelaterade ersättningar verkar främst vara konkurrens skäl, att kunna behålla kompetent personal genom att erbjuda konkurrenskraftiga ersättningar. Motiveringsmotivet har även varit en avgörande faktor. Däremot har företagen sett olika effekter av sina program. De positiva effekterna som företagen eftersträvat med sina program verkar inte komma från programmen i sig utan är kopplade till hur aktiekursen utvecklats. WM-data har till exempel inte kunnat se några positiva effekter av sina ersättningsprogram just på grund av att programmen inte gett någon utdelning till följd av en dålig aktiekurs.

5.3 Slutsatser

Undersökningen av finansiella rapporter visar att de ekonomiska effekterna i företagen varierar. De negativa effekterna är vanligare men i 2 av de 16 företagen blir effekten på resultatet positiv. Beträffande eget kapitalet är spridningen jämnare fördelad mellan positiv och negativ effekt, samtidigt som tre företag inte uppvisar någon effekt alls på eget kapital.

Det finns inte någon koppling mellan effekterna på resultatet och effekterna på eget kapital. Den enda förklaringen vi kunnat se till detta är att effekterna på resultatet och det egna kapitalet beror på vilken typ av säkringar de respektive företagen använder sig av. Däremot framträdde en tydlig koppling mellan storleken på 2004 års resultat och den redovisade effekten i resultaträkningen under studien.

Om de ekonomiska effekterna som företagen i undersökningen av finansiella rapporter fått upplevs som betydande kan vi inte dra några generella slutsatser om. Men de tre företag som studerats i intervjuundersökningen upplever sina ekonomiska effekter till följd av IFRS 2 som minimala. Då de tre företagen som ingått i undersökningen inte har fått lägre kostnader än de övriga företagen som påverkas av IFRS 2 och då antalet företag som valt att teckna nya program för 2005 inte är nämnvärt lägre än tidigare, finns det goda skäl att anta att inte heller de övriga företagen som påverkas av IFRS 2 upplever sina kostnader som betydande. Därför

kommer de troligtvis inte heller att förändra sin inställning till aktierelaterade ersättningar. Men detta är dock som sagt ingen vederlagd slutsats.

Införandet av IFRS 2 kommer inte att leda till att företag slutar med aktierelaterade ersättningar som incitamentsprogram till sina anställda. Trenden att teckna nya aktierelaterade ersättningsavtal steg från 1999 för att nå sin topp under 2002. Det är tydligt att det är färre företag som tecknar nya avtal nu jämfört med 2002, men undersökningen tyder på att detta beror på andra faktorer än IFRS 2. Detta då avtagande i antalet nytecknade avtal startade redan innan IFRS 2 presenterades av IASB den 19 februari 2004.

Intervjuundersökningen visar att IFRS 2 inte påverkar de studerade företagens intresse att även i fortsättningen använda sig av aktierelaterade ersättningsprogram. Detta är ingen generell slutsats som kan appliceras på övriga företag i studien utan gäller enbart för Ericsson, Gambro och WM-data. De tre företagen fortsätter med sina ersättningsprogram i samma utsträckning som tidigare. Men två av de studerade företagen anser att de nya reglerna minskar fördelarna med optionsbaserade program till förmån för aktiebaserade program.

5.4 Förslag på framtida forskning

Det finns flera intressanta undersökningar som är relaterade till ämnet aktierelaterade ersättningar och kostnadsaktivering. En undersökning av de ekonomiska effekterna efter det första redovisningsåret med IFRS 2, aktierelaterade ersättningar är en. Detta skulle kunna kopplas till en studie om inställningen till aktierelaterade ersättningar är den samma ett år efter införandet som i dagsläget.

En motsvarande standard till IFRS 2 träder i kraft i USA från och med juni 2005. Det vore därför intressant att kartlägga hur stora de ekonomiska effekterna blir för företagen i USA. Alternativt att jämföra de ekonomiska effekterna i USA och Sverige. Utifrån en studie av den här karaktären skulle det också vara av intresse att undersöka vad de eventuella skillnaderna i effekter mellan länderna beror på. Om de är kopplade till skillnader i programmets omfattning och utformning eller om skillnaderna i de ekonomiska effekterna kan kopplas till de respektive redovisningsprincipernas utformning, det vill säga skillnader mellan IASB och FASB:s standarder rörande aktierelaterade ersättningar.

6. AVSLUTANDE DISKUSSION

Efter avslutad undersökning kan vi konstatera att alla företagen på Stockholmsbörsens A-listan bortsett från Swedish Match valt att följa rekommendationen från Stockholmsbörsen, om att beräkna och redovisa effekterna av bland annat IFRS 2 i sina finansiella rapporter. Vi kan även konstatera att företagens redovisning av dessa effekter och av sina ersättningsavtal varierar kvalitetsmässigt i dessa rapporter. I vissa fall är redovisningen utförlig och tydlig medan den i andra fall är mindre bra. Men överlag kan informationen i de finansiella rapporterna ändå betraktas som bra.

Det är ingenting som tyder på att införandet av IFRS 2 kommer att få konsekvenser i likhet med de som ”The European Stock Options Coalition” presenterat. Vår studie bekräftar snarare Rolf Rundfelts förningar om att användandet inte kommer att minska särskilt till följd av IFRS 2. I och med att reglerna är så pass nya är det dock svårt att se hur utvecklingen kommer att se ut framöver. Förändringen sker istället genom att företagen i större utsträckning väljer att teckna aktieprogram istället för optionsprogram. Två företag utöver Ericsson och Gambro skriver i sina årsredovisningar att de upplevt en sådan trend på marknaden. Denna trend kan vara kopplad till risken för skenande kostnader för företagen, eller att optionsprogrammen blivit värdelösa för de anställda. Vi tror därför att aktieprogram ses som säkrare både för företaget och de tilldelade varpå aktieprogrammen blir mer intressanta.

Vår studie tyder inte på att det trendbrott som vi sett i antalet nytecknade ersättningsprogram sedan 2002 beror på beslutet om införandet av IFRS 2. Det negativa trendbrottet skulle istället kunna förklaras av att de ersättningsprogram som tecknats inte har gett önskad effekt i den utsträckning företagen hoppats. En annan möjlig förklaring till trendbrottet skulle kunna vara att tidigare ersättningsprogram blivit värdelösa så att företagen valt att inte teckna nya aktierelaterade ersättningsprogram, eller att de anställda inte är intresserade av dessa typer av ersättningar till följd av utebliven utdelning. WM-data som är ett av företagen i vår intervjuundersökning började använda sig av aktierelaterade ersättningar till följd av IT-erans konkurrens om kvalificerad arbetskraft. När bubblan sprack minskade konkurrensen vilket kan vara en förklaring till den avtagande trenden.

En bidragande orsak till att kostnaderna inte upplevs som stora i företagen kan vara att alternativet till dessa ersättningar är vanlig kontant lön. Att sluta tilldela de anställda

aktierelaterade ersättningar måste resultera i någon annan form av ersättning, något som även detta ger upphov till en kostnad för företaget.

Slutligen är vår personliga uppfattning, efter att ha fått insikt i ämnet aktierelaterade ersättningar, att kostnadsaktiveringen är bra. Vi grundar detta på att det ger en bättre bild av företagets ekonomiska ställning. Då det rör sig om så pass stora belopp vore det fel att inte kostnadsaktivera dem. Det ger dessutom aktieägarna möjligheten att se vilka effekter ersättningsprogrammen får på företagets resultat vilket på så sätt leder till att överdrivet förmånliga avtal, som de i Skandia, lättare kan undvikas om så önska.

6.1 Kritisk granskning

Den enda förklaringen som ges till varför de ekonomiska effekterna på företagens resultat och egna kapital ibland är positiva och ibland är negativa, är att det beror på hur man har säkrat programmen samt hur de tidigare har redovisats. Här hade en mer ingående studie av vilka företag som valt olika säkrings alternativ varit intressant. Detta då de ekonomiska effekterna möjligen kunnat kopplas till detta.

Uppsatsen ger inte någon förklaring till varför det skett ett trendbrott i nytecknandet av aktierelaterade ersättningsprogram för de 32 företag som har pågående ersättningsavtal, istället konstatera den bara detta faktum.

Då endast tre företag har studerats vad gäller inställningen till IFRS 2, kan generella slutsatser inte dras. Hade vi kunnat studera ett större antal företag hade vår studie kunnat bli mer representativ för alla företag som påverkas av IFRS 2 och därmed mer intressant.

7. KÄLLFÖRTECKNING

7.1 Litteraturreferenser

Artsberg, K (2003), "Redovisningsteori", *Liber Ekonomi*

Bergström, J. Dahlman, P (2003), "Kostnadsföring av optionsprogram"

<http://www.fek.umu.se/studexp/cod/unik.php?ID=1843> 2005-05-23

Bergström, J. et al (2004), "Kostnadsföring av optionsprogram: vad kan de resultatmässiga effekterna bli?", *Tidningen Balans nummer 1, 2004.*

Denscombe, M (2000), "Forskningshandboken", *Studentlitteratur.*

Erdman, S. et al (2003), "Övergången till IAS/IFRS – ur företagens perspektiv",
Magisteruppsats Göteborgs universitet VT 2003.

Ernst & Young (2004), "Guide till IFRS 1 – Hur man upprättar en IFRS-redovisning första gången – övergångsreglerna.", *Ernst and Young Technical Department*

Ernst & Young (2004), "Guide till IFRS 2 – Aktierelaterade ersättningar.", *Ernst and Young Technical Department*

EU:s webbportal (2004), "International Financial Reporting Standard 2",
http://europa.eu.int/comm/internal_market/accounting/docs/arc/ifrs2/ifrs2_sv.pdf
2005-04-20

Europiska kommissionen, Generaldirektoratet för näringsliv (2003), "Personaloptioner; Den rättsliga och administrativa ramen för personaloptioner i EU."

http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/support_measures/stock_options/final_report_stock_sv.pdf 2005-03-18

Hansson, E. (2001), "Optionsprogram för anställda – En studie av svenska börsföretag.",
Institutionen för datavetenskap Linköpings universitet.

Kirschenheiter, M. et al (2004), "Accounting for Employee Stock Options", *Accounting Horizons volume 18. no 2, June 2004*

Lindh, A. Sjöström, P (2004), "Realoptioners tillämplighet i inköpsprocessen", *Kandidatuppsats Göteborgs universitet VT 2004.*

Robinson, D. Et al (2004), "Discretion in Financial Reporting: The Voluntary Adoption of Fair Value Accounting for Employee Stock Options", *Accounting Horizons volume 18. no 2, June 2004*

Rundfelt, R (2000), "Tendenser i börsbolagens årsredovisningar 2000.", *OM Stockholmsbörsen AB 2001.*

Rundfelt, R (2004), "Personaloptioner och världens undergång.", *Tidningen Balans, nummer 12, 2004.*

Rundfelt, R, (2004), "Vad händer i USA?". *Tidningen Balans nummer 3, 2004.*

Schön, S, (2004), "IFRS 2 ny standard om redovisningen av aktierelaterade ersättningar", <http://www.deloitte.com/dtt/article/0,1002,sid%253D38877%2526cid%253D61941,00.html>
2005-01-31

7.2 Finansiella rapporter:

Årsredovisningar för 2004: Alla företagen på Stockholmsbörsens A-lista, totalt 53 stycken.

Delårsrapporter för första kvartalet 2005.

IFRS rapporter.

7.3 Ämnesrelaterad litteratur:

Hull, J (2003), "Options, Futures and other Derivates". Fifth edition International Edition.

Fristedt, D. Sundqvist, S, (2004), "Ägarna och makten i Sveriges börsföretag 2004". *SIS Ägarservice AB, 2004.*

7.4 Elektroniska källor:

<http://www.avanza.se/dsr/aktieroptioner/kurslistor/kurslistor.jsp> 2005-04-21

<http://www.di.se/Nyheter/?page=%2fAvdelningar%2fIndikatorer.aspx%3findexview%3d3%26menusection%3dPrivatekonomi%3bValutor> 2005-05-04

BILAGOR

Intervjuformulär:

1. Under hur många år har ni använt er av aktierelaterade ersättningsprogram?
2. Hur många gånger har dessa typer av ersättningsprogram genomförts i företaget?
3. Vad låg till grund för beslutet om att införa aktierelaterade ersättningar från första början?
4. Vilka positiva effekter ser ni och har ni sett med aktierelaterade ersättningsprogram?
5. Programmen har sagts vara ett bra sätt att motivera tilldelade i ett företag på ett positivt sätt, har ni märkt av detta?
6. Sedan det klagjordes att Sverige skulle gå över till IAS/IFRS reglerna och tillämpa IFRS 2, har då inställningen till aktierelaterad ersättning förändrats:
  - a). Har synen på detta förändrats, hur har den förändrats?
  - b). Varför har ni valt att genomföra dessa förändringar och på vilka grunder?
  - c). Varför har ni inte valt att genomföra några förändringar och på vilka grunder?
  - d). Kommer reglerna att leda till ett minskat användande av dessa typer av ersättningar i företaget?
7. Har ni undersökt vilka ekonomiska effekter företaget får till följd av IFRS 2 på resultatet och det egna kapitalet för 2004?
8. Vilken optionsvärderingsmodell använder ni er av och varför har ni valt just den?
  1. Har ni gjort något för att få en uppfattning om vad aktieägarna tycker i frågan om nya aktierelaterade ersättningsavtal i och med IFRS 2?

Mailintervju med Gambro (anonym) 050502

1. Under hur många år har ni använt er av aktierelaterade ersättningsprogram?

Sedan 1999

2. Hur många gånger har dessa typer av ersättningsprogram genomförts i företaget?

Årligen sedan 1999

3. Vad låg till grund för beslutet om att införa aktierelaterade ersättningar från första början?

Koppla kompensation till aktiens utveckling, konkurrenskrav, motivera högpresterande medarbetare

4. Vilka positiva effekter ser ni och har ni sett med aktierelaterade ersättningsprogram?

Se föregående fråga

5. Programmen har sagts vara ett bra sätt att motivera tilldelade i ett företaget på ett positivt sätt, har ni märkt av detta?

Ja, eftersom vi haft en positiv kursutveckling det senaste året har våra optionsprogram varit mycket uppskattade.

6. Sedan det klagjordes att Sverige skulle gå över till IAS/IFRS reglerna och tillämpa IFRS 2, har då inställningen till aktierelaterad ersättningar förändrats:

a). Har synen på detta förändrats, hur har den förändrats?

Synen har inte förändrats. Det är en naturlig följd av de optionsskandalerna som varit (både internationellt och i Sverige) att man inför kostnadsredovisning av optioner enligt IFRS2

b). Varför har ni valt att genomföra dessa förändringar och på vilka grunder?

c). Varför har ni inte valt att genomföra några förändringar och på vilka grunder?

Vi har inte genomfört några förändringar av programmen eftersom vi inte anser oss ha några problem med att kostnadsföra enligt IFRS2

d). Kommer reglerna att leda till ett minskat användande av dessa typer av ersättningar i företaget?

Inte hos oss som det ser ut nu. Men generellt ja.

7. Har ni undersökt vilka ekonomiska effekter företaget får till följd av IFRS 2 på resultatet och det egna kapitalet för 2004?

Ja. För en utförlig analys av detta hänvisas till notapparaten i vår årsredovisning.

8. Vilken optionsvärderingsmodell använder ni er av och varför har ni valt just den?

Black & Scholes. Det har historiskt sett varit den gängse vedertagna värderingsmodellen.

9. Har ni gjort något för att få en uppfattning om vad aktieägarna tycker i frågan om nya aktierelaterade ersättningsavtal i och med IFRS 2?

Ja, full information har lämnats till aktieägarna inför årets bolagsstämma.

Telefonintervju med Gambro (anonym) 050503

1. Under hur många år har ni använt er av aktierelaterade ersättningsprogram?

Sedan 1999.

2. Hur många gånger har dessa typer av ersättningsprogram genomförts i företaget?

Årligen sedan 1999.

3. Vad låg till grund för beslutet om att införa aktierelaterade ersättningar från första början?

-

4. Vilka positiva effekter ser ni och har ni sett med aktierelaterade ersättningsprogram?

De har märkt av det i form av lägre personalomsättning i berörda grupper. Särskilt tydligt har detta varit för våra anställda i USA.

5. Programmen har sagts vara ett bra sätt att motivera tilldelade i ett företaget på ett positivt sätt, har ni märkt av detta?

Det är i form av minskad personalomsättning till tilldelade grupper.

6. Sedan det klagades att Sverige skulle gå över till IAS/IFRS reglerna och tillämpa IFRS 2, har då inställningen till aktierelaterad ersättning förändrats:

a). Har synen på detta förändrats, hur har den förändrats?

Nej, som tidigare. Men man har diskuterat frågan. Grundinställningen till redovisningen är att den i sig inte ska styra vad dom håller på med. Det som ska avgöra är om det är bra eller inte för företaget. Man har valt att delvis gå över från optionsprogram till aktieprogram, syftet med detta . (Det finns större chans att det blir högre avkastning med optioner också risken större att den blir värdelös).

b). Varför har ni valt att genomföra dessa förändringar och på vilka grunder?

c). Varför har ni inte valt att genomföra några förändringar och på vilka grunder?

Se fråga 6 a.

d). Kommer reglerna att leda till ett minskat användande av dessa typer av ersättningar i företaget?

Det finns olika trender, 1) att dra ner helt på optionsprogrammen. 2) Byta bort optionsprogrammen och ersätta dem med aktieprogram.

Nuförtiden är Gambros program villkorade i form av mål uppfyllelse, om inte resultatet för 2005 ökar med en enligt villkoret angiven procentsats jämfört med 2004 års resultat. Blir det ingen utdelning på programmen.

7. Har ni undersökt vilka ekonomiska effekter företaget får till följd av IFRS 2 på resultatet och det egna kapitalet för 2004?

Vi gjorde det själva. Men revisionsbyrå har godkänt dem när de genomfört sin revision. Man använder sig av black & Scholes modellen vid värderingen. Den har varit föremål för viss kritik. Gambro har därför genomfört värderingar enligt (benomenalmetoden) en modell som sägs vara bättre då den bygger på fler variabler. Skillnaden blev något enstaka öre för något av programmen.

Man upplever inte att IFRS 2 leder till någon direkt nettokostnad. Det finns två varianter av avtal. 1) att man skapar nya optioner för programmen. Vilket leder till utspädning som kan ses som en kostnad för aktieägarna. 2) Återköp av aktier som man säkrar genom aktieswappar.

Derivatet som aktieprogrammet består av och fungerar enligt följande; Gambro köper tillbaka aktier för programmet. Officiellt äger de inte aktierna, det är någon annan som gör det i vårt fall en bank. Om nu aktiekursen stiger med en krona, stiger även värdet med motsvarande belopp. Kostnaden för optionsavtalen blir då bara räntekostnaden för swappen, de pris banken tar för sin risk. Enkelt uttryckt blir skillnaden med de nya IFRS 2 reglerna blir bara att kostnaden nu redovisas som en personalkostnad. Tidigare redovisades samma kostnad som en finansiell kostnad. IFRS 2 medför därför, förenklat sett, inte någon ytterligare kostnad utan är bara en omfördelning från finansiell kostnad till personalkostnad.

Kostnaden för personaloptionen kommer med fördröjning på stigande aktiekurs, så om aktiekursen går upp och vi tjänar en krona på aktieswappen kommer motsvarande kostnad för personaloptionen vid ett senare tillfälle på så sätt kan man i vissa fall tjäna på aktieswappen i en period om kostnaden hamnar i nästa period.

8. Vilken optionsvärderingsmodell använder ni er av och varför har ni valt just den?

Black & Scholes. Det är den modellen man använder sig av. De ser ingen anledning att använda sig av någon annan modell. (motivering, se även fråga 7)

9. Har ni gjort något för att få en uppfattning om vad aktieägarna tycker i frågan om nya aktierelaterade ersättningsavtal i och med IFRS 2?

De röstar om förslagen på bolagsstämman.

Telefonintervju med WM-data 05-05-12:

1. Under hur många år har ni använt er av aktierelaterade ersättningsprogram?

Sedan 2001.

2. Hur många gånger har dessa typer av ersättningsprogram genomförts i företaget?

Årligen sedan 2001 har aktierelaterade ersättningar i form av personaloptioner givits ut.

3. Vad låg till grund för beslutet om att införa aktierelaterade ersättningar från första början?

IT eran, det låg i tiden. Var ett vanligt instrument för att locka folk för nya it företag, vi behövde göra samma sak för att kunna behålla våra nyckelmedarbetare och även locka nya.

4. Vilka positiva effekter ser ni och har ni sett med aktierelaterade ersättningsprogram?

Svårt att svara på. I och med att aktiekursen har utvecklats negativt, så har programmen inte gett något värde, det har varit misslyckade program. Om det hade varit annorlunda förutsättningar så hade det med största sannolikhet blivit positiva effekter. Till exempel om aktiekursen hade utvecklats bättre.

5. Programmen har sagts vara ett bra sätt att motivera tilldelade i ett företaget på ett positivt sätt, har ni märkt av detta?

Kursen har varit dålig, om det hade varit annorlunda hade man kunnat se effekten på annat sätt. Har inlåsnings effekter på programmen, vilket betyder att programmen förfaller om man slutar innan inlösning. Det har varit ett högt lösen pris på de tecknade optionerna innan 2003. Men från och med 2003 har det varit en mer gynnsam lösenkurs för optionsprogrammen. Programmet för 2003 befinner sig för närvarande "in the money" då aktiekursen vänt upp, det vill säga att aktiekursen är högre än teckningskursen. Men först nästa år finns det möjlighet att nyttja dessa. Inlåsnings effekt som gör att de anställda måste stanna kvar i företaget för att ta del av förmånerna löper ut då. 2004 års program går ok, också de har inlåsnings effekt.

6. Sedan det klagjordes att Sverige skulle gå över till IAS/IFRS reglerna och tillämpa IFRS 2, har då inställningen till aktierelaterad ersättningar förändrats:

a). Har synen på detta förändrats, hur har den förändrats?

Inställningen har inte påverkats.

b). Varför har ni valt att genomföra dessa förändringar och på vilka grunder?

c). Varför har ni inte valt att genomföra några förändringar och på vilka grunder?

De nya reglerna borde inte behöva leda till några förändringar om man har personaloptioner. Det blir snarare bättre när man nu istället periodiserar ut kostnaden och när det finns tydliga redovisningsregler.

d). Kommer reglerna att leda till ett minskat användande av dessa typer av ersättningar i företaget?

Nej.

7. Har ni undersökt vilka ekonomiska effekter företaget får till följd av IFRS 2 på resultatet och det egna kapitalet för 2004?

Ja, står i vår bokslutskommuniké och årsredovisning där vi har beskrivit effekterna av IFRS 2. Effekterna blir väldigt små, bara någon enstaka miljon. Detta för att programmen är små.

8. Vilken optionsvärderingsmodell använder ni er av och varför har ni valt just den?

Black & Scholes. Handelsbanken har varit rådgivare till detta val. Modellen är standard och väletablerad på marknaden så det finns ingen anledning till att avvika från modellen.

9. Har ni gjort något för att få en uppfattning om vad aktieägarna tycker i frågan om nya aktierelaterade ersättningsavtal i och med IFRS 2?

Nej inte annat än att de kan påverka besluten genom att de kan rösta för eller emot på bolagsstämman.

Mailintervju med Ericsson. Susanne Andersson Investor Relations 050512:

1. Under hur många år har ni använt er av aktierelaterade ersättningsprogram?

Sedan 1998.

2. Hur många gånger har dessa typer av ersättningsprogram genomförts i företaget?

Kontinuerligt och i varierande omfattning sedan 1998.

3. Vad låg till grund för beslutet om att införa aktierelaterade ersättningar från första början?

För att öka motivation och delaktighet samt vara en konkurrenskraftig arbetsgivare.

4. Vilka positiva effekter ser ni och har ni sett med aktierelaterade ersättningsprogram?

Framförallt motivation och delaktighet. Se tidigare svar.

5. Programmen har sagts vara ett bra sätt att motivera tilldelade i ett företaget på ett positivt sätt, har ni märkt av detta?

Ja, se tidigare svar.

6. Sedan det klargjordes att Sverige skulle gå över till IAS/IFRS reglerna och tillämpa IFRS 2, har då inställningen till aktierelaterad ersättningar förändrats:

a). Har synen på detta förändrats, hur har den förändrats?

Optionsplaner är inte lika fördelaktiga längre jämfört med andra typer av incitamentsplaner som t ex aktieköpsplaner.

b). Varför har ni valt att genomföra dessa förändringar och på vilka grunder?

Se ovan

c). Varför har ni inte valt att genomföra några förändringar och på vilka grunder?

Se ovan

d). Kommer reglerna att leda till ett minskat användande av dessa typer av ersättningar i företaget?

Användandet kommer inte att påverkas av regeln som så.

7. Har ni undersökt vilka ekonomiska effekter företaget får till följd av IFRS 2 på resultatet och det egna kapitalet för 2004?

Ja, den är minimal (45 Mkr).

8. Vilken optionsvärderingsmodell använder ni er av och varför har ni valt just den?

Black & Scholes. Det är en av de vanligaste optionsvärderingsmodellerna.

9. Har ni gjort något för att få en uppfattning om vad aktieägarna tycker i frågan om nya aktierelaterade ersättningsavtal i och med IFRS 2?

Förslagen röstas fram på de årliga Bolagsstämmorna där aktieägarna är med och röstar.

De företag som inte påverkas av IFRS 2 men har pågående optionsprogram

1. Bergman & Be – Har ett pågående ersättningsprogram som tecknades i april 2002.
2. Bure – Har pågående ersättningsprogram som tecknades i april 2001 och 2002.
3. Elekta – Har pågående ersättningsprogram men alla tecknades innan 7 november, 2002.
4. FS-banken - Nuvarande optionsprogram inom FS-banken kommer inte att beröras av de nya reglerna på grund av att optionsavtalet är tecknat före november 2002.
5. Getinge - Har optionsprogram som är pågående i form av syntetiska optioner. Har utförlig IFRS redovisning men skriver ingenting om effekterna av IFRS 2 varken i årsredovisningen eller i delårsrapporten.
6. Gunnebo – Man har ett pågående ersättningsprogram. Men det tecknades i april 2002.
7. Hexagon - Har ett pågående ersättningsprogram till VD men skriver att de inte blir någon kostnad till följd av IFRS 2. Detta kan bero på att de valt att utnyttja det undantag som ges i IFRS 1, som säger att företagen inte måste redovisa IFRS 2 retroaktivt för 2004.
8. Industriv - De har pågående optionsprogram i form av personaloptioner tecknat i februari 2002.
9. JM – 2001 erbjöd man alla anställda i Sverige att teckna teckningsoptioner. Men de skriver att de inte påverkas av IFRS 2.
10. Sardus - Nuvarande optionsprogram inom Sardus kommer inte att beröras av de nya reglerna på grund av att optionsavtalen är ingångna före november 2002.
11. SCA – Har pågående ersättningsprogram. Men inga är tecknade efter 7 november 2002.
12. Skandia – Man har fyra pågående ersättningsprogram. Varav ett tecknades 2003. Men de skriver att de inte påverkas av IFRS 2.
13. Skanska – Har pågående ersättningsprogram. Men de skriver att de inte påverkas av IFRS 2 då de är tecknat innan november 2002.
14. Swedish Match – Har pågående ersättningsprogram. Men de har utnyttjat undantaget som säger att företagen inte måste göra retoraktiva omräkningar för 2004 när det gäller bland annat IFRS 2
15. TeliaSonera – Har pågående ersättningsprogram tecknade innan november 2002.
16. Ticket – Företaget har pågående optionsprogram. Detta i form av syntetiska optioner som utfärdades under 2003. Men de skriver ingenting om effekterna av IFRS 2 varken i årsredovisningen eller i delårsrapporten. Detta kan bero på att de valt att utnyttja det

undantag som ges i IFRS 1, som säger att företagen inte måste redovisa IFRS 2 retroaktivt för 2004.

De företag som inte har några aktierelaterade ersättningar:

1. Assa Abloy
2. Beijer
3. Cardo
4. Haldex
5. Handelsbanken
6. Holmen
7. Hufvudstaden
8. Höganäs
9. Lindex
10. Nordea
11. SAS
12. Scania
13. Scribona
14. Seco Tools
15. Securitas
16. SSAB
17. Trelleborg
18. TV4
19. Ångpanneföreningen

Underlag till Tabell 3. Nytecknade av aktierelaterade ersättningsprogram 1999-2005.

Ekonomisk effekt av IFRS 2	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Astra Zeneca	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Atlas Copco	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja		
Elektrolux	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Ericsson	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Gambro	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Investor	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Nobel biocare	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Nokia	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
OMX		Ja	Ja	Ja	Ja		
Sandvik	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja		
SEB	Ja		Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
SKF			Ja	Ja	Ja		
Stora Enso	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Tieto Enator	Ja			Ja			
Volvo	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
WIM-data			Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Ingen ekonomiskt av IFRS 2							
Bergman & Be				Ja			
Bure			Ja				
Elekta	Ja	Ja	Ja				
FS- banken		Ja					
Getinge		Ja		Ja			
Gunnebo				Ja			
Hexagon		Ja			Ja		
Industriv				Ja			
JM			Ja	Ja			
Sardus				Ja			
SCA			Ja	Ja			
Skandia		Ja	Ja	Ja	Ja		
Skanska		Ja	Ja				
Swedish Match	Ja			Ja	Ja	Ja	Ja
TeliaSonera			Ja	Ja			
Ticket					Ja		